

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

9^E JAARGANG

WOENSDAG 27 FEBRUARI 1924

No. 426

INHOUD

	Blz.
OVERHEIDSSUBSIDIES AAN NIET TOT INTERNATIONALE MEDEDINGING IN STAAT ZIJNDE BEDRIJVEN door <i>C. Vermey</i> , met naschrift door <i>Mr. M. W. F. Treub</i>	194
Nog eens: Een verkeerde oplossing van het Werkloosheidsvraagstuk door <i>Ir. A. Plute</i>	197
Steuu aan Nederlandsche werven	198
De Aardoliebelasting in de Staten-Generaal door <i>G. J. W. Putman Cramer</i>	198
De economische ontwikkeling van Sovjet-Rusland VI. De Russische Bank für Handel und Industrie (Prombank) door <i>Dr. S. Millner</i>	201
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Enkele opmerkingen over de beslissing van den Zwitserschen Souverein op 17 Februari 1924 door <i>Mej. Dr. J. van Anrooy</i>	203
De Duitse wet op de goudbalans door <i>Dr. Th. Metz</i>	204
AANTEKENINGEN:	
De Transsuharische spoorweg	205
Werkstakingen onder het niet-Europeesch personeel in de Javasuikerindustrie in 1920, 1921 en 1922	207
BOEKAANKONDIGING:	
S. A. Reitsma: Tijd- en Strijdvragen. Verspreide Opstellen en Polemieken, bespr. door <i>Ir. R. A. Verweij</i>	208
Prof. Dr. A. Maues: „Grundzüge des Versicherungswesens“ en „Sozialversicherung“, bespr. door <i>Mr. W. H. A. Elink Schuurman</i>	210
MAANDCIJFERS:	
Handelsbeweging over de maand Januari 1924	209
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN 210—216	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink*

26 FEBRUARI 1924.

Ook deze week bleef de geldmarkt weder zeer vast. Vooral in het begin der week waren de geldprijzen hoog. Particuliere disconto was weder vaster en alleen papier met drie handteekeningen kon iets onder het officieel tarief geplaatst worden; andere wissels noteerden $\frac{1}{4}$ tot $\frac{3}{8}$ pCt. er boven. Ook de prolongatierente was weder hoger. De verwachting voor de inschrijving van het schatkistpapier was dan ook niet optimistisch gestemd. Toch viel de uitslag nog sterk tegen. Van de aangeboden 100 miljoen gulden werd slechts ruim *f* 33 miljoen opgenomen en alleen tot 5 pCt. of nog iets hoger. Wel werden nog enkele miljoenen meer ingeschreven, maar slechts tot nog hoger rentevoet. De toewijzing was *f* 18.050.000 3-maands promessen à *f* 987,09; *f* 2.470.000 6-maands promessen à *f* 974,63 en *f* 13.063.000 biljetten à pari.

* * *

De uitzettingen van De Nederlandsche Bank geven wederom van een daling blijk. De post binnenlandsche wissels verminderde van *f* 240,5 miljoen tot *f* 229,4 miljoen. Deze teruggang, die vnl. de Hoofdbank be-

treft, laat zich voor het grootste gedeelte verklaren uit de aflossing van schatkistpapier; het totaal der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen daalde in de afgelopen week van *f* 57 miljoen tot *f* 49 miljoen. Het hoofd beleeningen vertoont een vermindering van *f* 4,9 miljoen, welke uitsluitend re effectenbeleeningen geldt.

Het renteloos voorschot aan het Rijk blijkt met *f* 1,3 miljoen te zijn toegenomen. De metaalvoorraad der bank blijft vrijwel op dezelfde hoogte. De vermeerdering van ruim *f* 3 miljoen, die de post papier op het buitenland te zien geeft, correspondeert nagenoeg geheel met de gelijktijdige daling van de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans.

De biljettencirculatie daalde met *f* 12,5 miljoen, terwijl de rekening-courant saldi met *f* 2,1 miljoen verminderden. Het beschikbaar metaalsaldo stelde zich *f* 3 miljoen hoger dan vereden week.

* * *

Het verloop van den koers voor Parijs en Brussel trok ook deze week weder de meeste belangstelling op de wisselmarkt. Parijs daalde een oogenblik onder *f* 11,—, terwijl Brussel heel dicht de *f* 9,— per 100 francs naderde. Woensdag kwam er echter eenige verbetering. Aanvankelijk kon sterke steun in Brussel den Belgischen koers, die veel sterker teruggelopen was dan de Fransche koers, iets verbeteren, waardoor tevens de daling van den Franschen koers geremd werd. Later deden uitlatingen van den Franschen Ministerpresident een meer hoopvolle stemming ontstaan en toen na langdurige vergadering, de voornaamste gedeelten der financieele hervormingen waren aangenomen, trad een belangrijk koersherstel in.

LONDEN, 23 FEBRUARI 1924.

Wederom was de geldkrapheid tot Vrijdag, voornamelijk door groote belastingbetalingen, het belangrijkste feit. Reeds in het begin van de week moesten men voor daggeld 3 pCt. betalen en tegen het midden kon men onder $3\frac{1}{4}$ pCt., velen betaalden $3\frac{1}{2}$ pCt., niet terecht. Bij de Bank werd niet geleend, hoewel de marge heel klein was. De moeite, die gedaan werd om dit te voorkomen, duidt op een verwachting, dat met het einde van dit belastingjaar, het aanbod op de markt ruimer zal worden. Zevendaagsgeld deed onveranderd $2\frac{1}{2}$ pCt.

De vaste tendens op de geldmarkt deed zich ook op de discontomarkt voelen, maar hier bleven de zaken meer op kleine schaal. In het midden van de week was er vraag naar April treasury Bills tegen $3\frac{1}{2}$ pCt.

2-mnds. prima bankaccept $3\frac{9}{16}$ pCt., 3-mnds. id. $3\frac{9}{16}$ pCt.; 4-mnds. id. $3\frac{9}{16}$ — $\frac{5}{8}$ pCt.; 6-mnds. id. $3\frac{5}{8}$ — $\frac{3}{4}$ pCt.

OVERHEIDSSUBSIDIES AAN NIET TOT INTERNATIONALE MEDEDINGING IN STAAT ZIJNDE BEDRIJVEN.

De heer C. Vermey te Rotterdam schrijft ons:

Onder dezen titel geeft Prof. Mr. M. W. F. Treub in uw nummer van 6 Febr. ll. eenige interessante beschouwingen ten aanzien dezer „question brûlante”. De heer Treub belicht in zijn bijdrage dit vraagstuk op andere wijze dan de heer Plate dit enkele weken geleden deed en hij wijst terecht op de loon-politiek als de alles beheerschende factor.

Dat deze zienswijze door de overgrote meerderheid der werkgevers gedeeld wordt, lijkt nauwelijks voor bestrijding vatbaar. Bij herhaling werd van de zijde van werkgevers, zoowel op het gebied der industrie als op dat der scheepvaart, gewezen op het loon-vraagstuk als de groote belemmering op den weg naar gezonder economische verhoudingen. Ook in de ons omringende landen, waar, zooals de heer Treub terecht opmerkt, de loonen over het geheel reeds lager zijn dan hier te lande, wordt van werkgeverszijde alsnog bij voortdoring gestreefd naar verlaging van het loonpeil.

Niettemin gaan uit de kringen der werkgevers hier te lande stemmen op ten gunste der door de Overheid gevolgde steunpolitiek en wij treffen in de gelederen dier pleitbezorgers aan vooraanstaande leiders van kerngezonde bedrijven, die zich sedert jaren met eere in de voorste rijen onzer nationale industrie gehandhaafd hebben.

Hoe is nu de tegenstelling te verklaren tuschen het door Prof. Treub ingenomen standpunt en de houding dier bedrijfsleiders, die „au fond” de zienswijze des heeren Treub vermoedelijk deelen? Ligt het verschil niet in de theoretisch volkomen juiste opvatting van eerstgenoemde en de aan de practijk getoetste meening der laatsten?

Op welke wijze denkt de heer Treub — met volkomen handhaving van het door de Overheid toegepaste stelsel van steun aan werklozen — een afdoende loonsreductie te bereiken? De practijk immers leert, n'en déplaie de opvattingen der Overheid, hoe funest dit steunstelsel werkt niet alleen op de „Arbeitsfreudigkeit” van den werknemer, doch ook op het gevoel van saamhoorigheid met de werkgevers.

Immers de arbeiders voelen niet aan den lijve de gevolgen van een door het zoo volkomen verlopen getij niet langer gewettigden lonstandaard en beseffen zoolang zij overheidssteun ontvangen niet de harde noodzakelijkheid van het aanvaarden van lager loonen, ten einde de werkgevers in staat te stellen met succes den strijd met buitenlandsche concurrenten aan te binden.

Zeker, één der redmiddelen uit den huidige economischen baaierd is de door geen werkgever betwiste noodzaak van lager loonen, doch de werkgever gevoelt tevens zijn machteloosheid om, zoolang het thans gehuldigde beginsel van steun aan werklozen in zijn tegenwoordigen vorm blijft gehandhaafd, het zoozeer verstoorte evenwicht te herstellen tuschen loon als voornaamsten factor bij het bepalen van zijn kostprijs en den prijs, waarvoor hij zijn product ter markt kan brengen.

Wel verre van daardoor een „onzuiver element binnen te smokkelen” wil het ons voorkomen, dat juist de uitkeering aan werklozen ten nauwste verband houdt met het geheele vraagstuk en het zoude belangwekkend zijn, indien Prof. Treub deze ongetwijfeld delicate zijde van het vraagstuk nader wilde belichten. C. V.

Mede naar aanleiding van bovenstaande opmerkingen schrijft Prof. Treub ons het volgende:

Gaarne wil ik naar aanleiding van de vraag van den heer Vermey nog een enkel woord over de kwestie in het midden brengen. Ik vrees zelfs, dat dit woord aan de Redactie ruim lang genoeg zal toeschijnen, aangezien ik mij zal veroorloven er een antwoord aan vast te knopen, zoowel aan den heer Ratté als aan den

heer H. P(olak), die in het nummer van 8 Februari van het Weekblad van den A.N.D.B. een philippica tegen mij hield in verband met hetgeen ik in een vergadering te Amsterdam over het geval zeide.

Mijn antwoord aan den heer V. kan kort zijn. Ik liet de kwestie van de uitkeeringen van Overheidswege aan werklozen buiten mijn beschouwing om de zaak zuiver te stellen, niet omdat ik van oordeel zijn zou, dat die uitkeeringen niet ook met de zaak, zij het slechts zijdelings, te maken hebben. Dit volgde m.i. duidelijk genoeg uit hetgeen ik ervan zeide: „Gesteld toch, dat de loonen hier te lande onder de bestaande omstandigheden te hoog zijn om het voor de Nederlandsche ondernemingen, welke met buitenlanders hebben te concurreren, mogelijk te maken, die mededinging met succes vol te houden, dan volgt er uit, dat de werkloosheid zelve daarin voor een goed deel mede haar oorzaak heeft.”

Hieruit blijkt toch wél, dat ook naar mijne meening het werkloosheidsvraagstuk en derhalve ook de kwestie der uitkeeringen aan werklozen met het loonvraagstuk het nauwste verband houden. De heer V. nu heeft volkomen gelijk met zijn opmerking, dat de bedoelde uitkeeringen de reductie der loonen tot het peil, dat onder de gegeven omstandigheden „the business can afford”, belemmeren. Zoolang die uitkeeringen niet zullen worden gestaakt en degenen onder de werklozen, die in het geheel niet in staat zijn zichzelf en hun gezin te onderhouden, als zij hun verzekering niet meer trekken, niet naar de instellingen van armenzorg zullen worden verwezen, — zij het ook naar eene bepaalde categorie van armlastigen, — waartegen de arbeiders gelukkig een ernstig bezwaar hebben, verzaakt de krachtigste factor, die er de werklieden toe kan leiden, den toestand te beoordeelen, zooals die in werkelijkheid is en op grond daarvan in een loonsvermindering te berusten, haar werking althans voor een groot deel. Men draait met die uitkeeringen in een vicieuze cirkel rond. Zij houden de noodzakelijke niveleering der Nederlandsche loonen tot het peil van dat der landen van welke de Nederlandsche nijverheid in de eerste plaats concurrentie heeft te vreezen, tegen; dragen er dus toe bij, de werkgelegenheid te verminderen en verhoogen zodoende het percentage der werkloosheid. Er zijn tegen die uitkeeringen nog wel andere en niet minder ernstige bezwaren aan te voeren, maar daarop kom ik zoo aanstonds in verband met de beschouwingen van den heer Polak terug.

De heer Ratté heeft mijn artikel in het nummer van 6 Februari blijkbaar meer als een aanloop gebruikt om tegen salarisverlaging der koopvaardij-officieren op te komen, al neemt hij de houding aan van mijn algemeene opmerkingen, die in het geheel niet over de salarissen van die ééne hoogere categorie van werknemers gingen, te bestrijden.

Zijn uitgangspunt is daarbij weinig overtuigend. Hij zoekt dit in een bericht, dat bij een inschrijving voor de reparatie van een Noorsch schip een Nederlandsche werf het won van de Engelsche inschrijvingen. Dit nu is iets zoo weinig bijzonders, dat bijv. ook bij de inschrijvingen voor het motorschip van de „Nederland” die van de Nederlandsche werven met de Engelsche ter dege concurreren konden. Maar het zal den heer R. wel niet onbekend zijn, dat het in verband met overeenkomstige toestanden als hier op de arbeidsmarkt heerschen, in Engeland met de industrie al even droevig gesteld als hier.

Maar ik zou den heer R. den raad willen geven eens bij den heer Wilton of bij een andere fabriek, welke bij deze zaken in aanmerking komt, inzage te vragen van de inschrijvingen van dezelfde ondernemingen bij verschillende aanbestedingen: hij zal dan de meest grillige verschillen kunnen constateeren, die alleen hieruit te verklaren zijn, dat nu eens de eene dan weer de andere fabriek een werk aanneemt ver beneden den kostenden prijs om haar zaak draaiende en haar werklieden aan den gang te houden.

Het voorbeeld, waarop de heer R. zich beroept en dat gelukkig nog wel met andere is aan te vullen, be-

‘wijst allerminst, wat hij er mee wil demonstreeren. Hoogstens kan het aannemelijk maken, dat de Nederlandsche nijverheid wat prijzen betreft, over het algemeen met de Britsche industrie kan concurreeren. Maar dat betwist niemand, die van de toestanden eenigszins op de hoogte is. Waar het om gaat, is de vraag of zij in staat is, den vreedzamen strijd met haar mededingers van het vasteland van Europa vol te houden, zoolang zij belangrijk hogere productiekosten heeft dan deze.

Nu is, naar algemeen bekend is, het aandeel der loonen in de productiekosten in de verschillende takken van bedrijf zeer verschillend, maar in de meeste takken nemen zij onder die kosten een belangrijke plaats in.

De heer R. zegt nu voorts, dat de Nederlandsche reederijen al heel wat bezuinigd hebben. Ik zal de laatste zijn om het tegen te spreken. De vraag is echter of de bezuinigingen, tenzij de vrachten zich spoedig in stijgende richting bewegen, niet nog verder zullen moeten gaan. Hij voert tot staving van zijn betoog aan, dat de „Indische lijnen” reeds meer dan 3000 Aziaten in dienst namen, en voorts dat sommige op Hamburg varende reederijen zelfs Duitsch personeel aanmonsterden.

Aangenomen een oogenblik, dat het in dienst nemen van Aziaten door Indische lijnen uit een oogpunt van bezuiniging geschiedde, dan zou dit juist bewijzen, wat de heer R. bestrijdt, nl. dat de loonen der Nederlandsche schepelingen, in casu stokers, te hoog uitkomen. Maar de heer R. weet beter dan ik, dat daarbij andere overwegingen medespreken en wel in de eerste plaats, dat Aziaten in de Tropen beter geschikt zijn om voor de vuren te staan dan Europeanen. En wat het in dienst nemen van Duitsch personeel betreft, dit zal toch wel om geen andere reden zijn geschied, dan om een loonkwestie. Ook met zijn beroep hierop was de heer R. al heel weinig gelukkig.

Voorts zegt hij, dat het gescherf met de loonkwestie voor de scheepvaart ridicul is, omdat de loonen in dit bedrijf een zeer bescheiden deel der bedrijfskosten vormen. Hier gaat hij te ver. Voor de lange vaart is dat zeker het geval, maar voor de korte vaart is het anders en nemen de loonen niet zulk een onbeteekenende plaats in.

Doch hoe dit zij, bij de kwestie, die ons bezig houdt, gaat het niet om de scheepvaart, maar om de vraag of de Nederlandsche scheepsbouw en in het algemeen de Nederlandsche fabrieken, die met het buitenland hebben te concurreeren, dit doen kunnen bij belangrijk hogere uitgaven voor loonen dan hun concurrenten. Nu heeft de heer R. ongetwijfeld gelijk, als hij beweert, dat de verhouding van het loon en het totaal van den kostprijs in de verschillende takken van nijverheid zeer verschillend is. Maar wanneer hij daaruit afleidt, dat men over de gemiddelde loonhoogte niet moet spreken en zijn oogen sluiten moet voor het bekende verschijnsel, dat de loonen hier te lande over het algemeen hooger zijn, niet dan in Amerika, Australië of Engeland, maar dan in de met ons mededingende landen van het vasteland van Europa, totdat men in de ondernemingen zelve de verhouding tusschen loon en kostprijs heeft nagegaan, geeft hij een gevaarlijken raad. Het is mij toevallig bekend, dat de heer R. over die belangrijke kwestie ernstige studies heeft gemaakt. Maar het gaat hem als zoovelen, die zich in een speciaal onderwerp hebben ingewerkt. Hij overschat de op zichzelf toch al genoeg belangrijke beteekenis van de zaak. Voor elke onderneming is het van de grootste beteekenis, dat zij zich zorgvuldig op de hoogte stelt van de verhouding tusschen het door haar betaalde loon en het totaal harer productiekosten, maar voor algemeene vraagstukken als waarover het hier gaat, kunnen dergelijke speciale onderzoekingen, hoe belangrijk zij ook mogen wezen voor het doel waarmee zij worden ingesteld, geen uitsluitel geven.

En nu het artikel van den heer Polak, waarvan ik zooveen gewaagde. Het werd geschreven naar aanleiding van hetgeen ik in verband met de kwestie, waar-

over wij ook hier debatteeren, in een vergadering van de Vereeniging „Hou en Trouw” te Amsterdam zeide. Ik had het daarover het moreele nadeel, dat de overheidsuitkeeringen aan de arbeiders, die gewend raken aan ondersteuning zonder werk, berokkenen en over het streven naar nivelleering ook in de arbeidsprestatie harer leden van de zijde der vakvereenigingen, waardoor zij, die meer kunnen en dikwijls ook wel meer zouden willen, er toe worden gebracht niet meer te geven, dan door de middelmatigen geleverd wordt.

Laat ik nu aanstonds zeggen, dat ook mij niet onbekend is, dat in vele fabrieken, waarin op tarief wordt gewerkt, een zeer heilzaam tegenwicht tegen die tendenz is in het leven geroepen, dat gunstig op de arbeidsprestatie werkt. Voor zoover dit het geval is, kan men het evenwel zeker niet op het credit der vakvereenigingen schrijven, maar hoort het thuis op dat der loonregelingen in de fabrieken, waar het wordt toegepast, voor zoover het voor toepassing vatbaar is.

Hierover sprekende, wees ik er op, dat hetgeen met de gunning van het motorschip van de „Nederland” geschiedde, weliswaar een harde, maar een niet overbodige les was zoowel voor de Overheid, die door uitkeeringen, welke met de werkloosheidsverzekering in een aantal gevallen nauwelijks meer enig verband houden, helaas arbeidsschuweid aanwakkert, als voor de vakvereenigingen, die niet op volle arbeidsprestatie, maar op het rekening houden met de middelmaat aansturen. Immers, naar mate de arbeider meer presteert, is hij ook meer waard en kan hij dus ook een hooger loon verdienen.

Juist in den tegenwoordigen tijd, nu de loonen hier te lande — gegeven de gemiddelde arbeidsprestatie — in vergelijking met de andere landen, die bij de concurrentie in kwestie in aanmerking komen, te hoog zijn, is er slechts één mogelijkheid om aan een anders onvermijdelijke loonsvermindering te ontkomen, nam. hogere arbeidsprestatie. Bijna alle voorstanders van de verkorting van den arbeidstijd hadden ervan verwacht, dat de daaruit voortspruitende vermindering in de productie althans grotendeels zou worden goedge maakt door grotere arbeidsintensiteit gedurende den korteren arbeidstijd.

Wat hiervan is terecht gekomen, spreek ik liever niet met mijn eigen woorden uit, omdat men van de zijde dergenen, die hierover liefst niet debatteeren met argumenten, in den laatsten tijd gewoon is, zich van mij af te maken met de opmerking dat ik in dienst van het kapitaal ben getreden. In het jongste nummer van „De Strijd”, het Orgaan van het N.V.V. is men althans nog zoo vriendelijk deernis met mij te hebben. Het heet daar: „Wij, modern georganiseerden, zien dezen moreelen ondergang van Treub, die lichaam en ziel verkoopt aan het kapitaal, niet zonder smart en deernis aan.” Ik heb zelf bij het lezen van deze meewarigheidsbetuiging bijna een traan gelaten!

De heer Polak maakt het intusschen niet zoo bont. Maar in zijn geheel persoonlijk tegen mij gericht artikel, waarop ik overigens niet inga, schrijft hij over mijn „metamorphosen in achterwaardsche richting”, die volgens hem waarschijnlijk verband houden met mijn geestelijke structuur. Hij voegt daaraan evenwel toe: „Misschien zijn er ook andere oorzaken van meer materieelen aard, doch daarover kan men slechts gissen”. Eerlijk gezegd, kan ik de ronde taal van „De Strijd”, die beweert, dat ik mijn overtuiging heb gewijzigd, omdat ik in dienst getreden ben van het kapitaal, meer apprecieeren, dan de bedekte, een man als Polak onwaardige insinuatie, die ik zooveen aanhaalde. De zaak van de heeren moet wel zwak staan, als zij tot zulke argumenten (?) hun toevlucht moeten nemen.

Gegeven die weinig gelukkige mentaliteit beroep ik mij evenwel gaarne op een autoriteit, wiens recht van spreken in de materie waarom het gaat, niet is te loochenen. In de Fabriekscourant van „Werkspoor” van 1 December 1923 nu, staat te lezen:

„Dat de invoering van den achturigen werkdag niet gebracht heeft, wat vele belangelooze voorstanders ervan verwacht hadden, kan moeilijk worden ontkend. Daar is

in de eerste plaats het 'onmiskbare' feit, dat veelal, waar de werktijd met een of twee uur per dag werd verminderd, het prestatievermogen van den arbeider niet toenam, althans niet in die mate, dat het verlies in werkuren werd goedge maakt. Zelfs afnemings van het prestatievermogen werd hier en daar geconstateerd, zoodat men soms voor een dubbel verlies kwam te staan: afnemings van het aantal werkuren en afnemings van de opbrengst per uur."

In een noot teekent de Directie hierbij aan:

"Gelukkig zijn er op Werkspoor talrijke gevallen aan te wijzen, waaruit duidelijk blijkt, dat dit euvel niet algemeen bestaat, dat integendeel door velen wordt getracht hun arbeidsprestatie te verhoogen."

De hier geciteerde woorden komen voor in een hoofdartikel van de genoemde fabriekscourant onder den titel: „Wie ondermijnt hier het meest?"

Welnu, indien het in een der grootste fabrieken van ons land, waar de prestatie per arbeider geregeld wordt gecontroleerd, al zoo is gesteld, dat op het bij velen te constateeren gebrek aan inspanning bij den arbeid de aandacht moet worden gevestigd en gewaarschuwd moet worden tegen ondermijning van de productie, dan behoeft men zich waarlijk niet af te vragen, hoe het er mede is gesteld in de groote meerderheid der bedrijven, waar de controle op de individuele prestatie der arbeiders nog niet of nog niet zoover doorgevoerd werd en in vele gevallen ook niet doorgevoerd kan worden. De heer Polak kan zich van een dergelijke waarschuwing van tot oordeelen toch zeker bevoegde zijde niet afmaken met een paar grootte woorden als laster en beleediging van de arbeidende klasse, waarmede hij tegen mij opereert.

Het eenige verschil nu tusschen hetgeen de Fabriekscourant van „Werkspoor" mededeelt en mijne beweringen over dit vooral in den tegenwoordigen tijd zoo bij uitstek gewichtige punt in het probleem der concurrentiemogelijkheid met de nijverheid in andere landen van het vasteland van Europa bestaat hierin, dat de Fabriekscourant alleen de feiten constateert en ik de vakverenigingen daarvoor mede verantwoordelijk stel.

Nu is het wel eigenaardig, dat ik met den heer Polak over dit punt niet voor de eerste maal debatteer. In 1917, toen de heer P. mij nog niet bestrijden kon met het frissche vermoeden, dat er voor mijn oordeel over de zaak misshien ook „oorzaken van meer materielen aard" zijn te vinden, schreef ik, na wat uitvoeriger dan hier het onderwerp in geheel denzelfden geest te hebben behandeld, op blz. 119 en vlg. van: „De Economische toestand van Nederland":

„Toen ik de meening over den drang der vakverenigingen op haar leden, om toch vooral niet hun uiterste krachten in te spannen, in de Haagsche Post had uitgesproken, werd ik daarover door twee vakverenigingsleiders ter verantwoording geroepen. De heer Po'ak sprak in het Weekblad van den A.N.D.B. van een beschuldiging, die allen grond mist, en het onder redactie van den heer Oudegeest staande blad „De Vakbeweging" zeide in het hoofdartikel van 26 Januari 1917: „de vakverenigingen missen die tendenz."

„Ik zou kunnen volstaan met de heeren te verwijzen naar het bekende werk van den Engelschen schrijver David F. Schloss, getiteld: *Methods of industrial remuneration*, waar men zelfs een brief in vinden kan van een Engelschen vakverenigingsleider aan een werkgever, waarin hij mededeelt, hoeveel werk de leden maximaal per uur zullen verrichten. Schloss voegt aan de vermelding van dien brief toe: „Men zal begrijpen, dat als een arbeider in zulk een geval na drie kwartier bemerkt, dat hij het bepaalde maximum bereikt heeft, hij er dan recht op heeft en door de afspraak met zijn medearbeiders er toe gebonden is, gedurende de overblijvende 15 minuten met gekruiste armen te blijven staan."

„Maar ik zal mij tot dat voorbeeld uit Engeland niet bepalen en ik behoef dit niet te doen, omdat de heeren P. en O. zelf onwillekeurig het voldoende bewijs leveren, waartoe zij mij sommeeren. Op zijne sommatie laat de heer P. namelijk onmiddellijk volgen: „Intusschen willen wij gaarne de mogelijkheid erkennen, dat er vele arbeiders zijn, wellicht vormen zij zelfs de meerderheid, die zich bij het volvoeren van hun taak nu juist niet tot het uiterste inspannen, zonder evenwel tot lijntrekken te vervallen. En wij zullen de laatsten zijn, om hen ongelijk te geven.

Waarom zouden zij zich kapot werken? Om het beetje loon, dat zij krijgen?"

„De heer Oudegeest laat zich in geheel denzelfden geest uit: „De arbeider, die op uurloon werkt, doet zooveel als een „op zijn gemak" (lees: rustig) werkend man van het vak met gemiddelde bekwaamheid en gemiddelden ijver aan arbeid leveren kan. Zoo is het! Een waarheid als een koe! Maar zet nu in de plaats van arbeider, het woord ambtenaar, kamerlid, professor, minister, — wat Treub zegt, blijft waar: de gemiddelde mensch vertegenwoordigt de overgrote meerderheid; dit geldt voor alle klassen in de maatschappij. Maar Treub wil, dat de enkelen, die „groter arbeidsvermogen" hebben, hun „uiterste krachten" zullen inspannen". Welk recht heeft hij om dit te vragen? Doe de ambtenaren enz. dit? In hun vaste bezoldigde betrekking zeker niet. Als zij het doen, is het voor hen nevenverdiens te. Eene hoogst enkele uitzondering, waaronder wij Treub zelf gaarne rangschikken, daargelaten," enz.

„Meer bewijzen voor hetgeen ik zeide, behoeft men wel niet, wanneer twee invloedrijke mannen in de Nederlandsche vakbeweging als de heeren Polak en Oudegeest aldus over het „rustig" werken der arbeiders schrijven. Zij kennen toch hun eigen invloed wel in de arbeiderswereld en op de leden der moderne vakverenigingen. Maar welk een ernstig en treurig gemis aan besef van de paedagogische beteekenis hunner uitlatingen spreekt er dan uit hun woorden! Zeker, onder de door Oudegeest genoemde categorieën van personen zijn er maar al te veel, die zich niet veel moeite geven, maar voor de meerderheid hunner geldt dat toch, voor zoover mijn ervaring reikt, gelukkig niet. En al zou Oudegeest gelijk hebben, wordt dan zulk een wijze van opvatting van hun taak bij ambtenaren, enz., door personen van eenig gezag uit *bourgeois*-kringen soms vergoelikt? Gaat niet ieder er zooveel mogelijk tegen in, doet niet ieder, die zich in het openbaar of in particuliere gesprekken uitlaat, voor zoover hij niet zelf tot de gemakzuchtigen behoort, — en dat zal wel niemand van mannen als Polak en Oudegeest zeggen — zijn uiterste best om den Jan-Salie-geest uit het vo'k ook in zijn hoogere en middenlagen uit te drijven? Het zou een mislaad zijn tegenover land en volk, als invloedrijke *bourgeois* het kwaad, waarop ik ten aanzien van de arbeiders wees, ten opzichte van hun eigen klassegenooten verontschuldigen. Maar zij hebben dit bij mij weten, gelukkig nimmer gedaan. En wat zou er van ons volk terecht komen, als onderwijzers tegenover hunne leerlingen een gemakzucht vergoelikten, als Polak en Oudegeest bij de arbeiders, gelijk zij zelven zich niet kunnen ontveinzen, door hun uiterst verschoonende woorden zelfs aanwakkeren!"

Helaas heeft de heer Polak zich na den oorlog, nu van ieder mag worden verlangd, dat hij zal opwekken tot de uiterste krachtspanning van alle klassen der maatschappij zonder onderscheid, in dit opzicht niet verbeterd. Ook nu weer schrijft hij, zonder zich om het paedagogisch gevaar zijner woorden te bekommeren met een ergerlijk gemis aan verantwoordelijkheidsgevoel tegenover het geheele volk en daarmede ook tegenover de Nederlandsche arbeiders:

„De meeste arbeiders werken steeds naar de mate hunner krachten. (Zie de waarschuwing van de Fabriekscourant van Werkspoor en de erkenning van Oudegeest). Indien zij het voorbeeld zouden volgen, hun gegeven door de klasse, tot welker kampioen de heer Treub zich heeft opgeworpen, dan zou het met hun arbeidsprestatie heel wat ongunstiger uitzien dan thans het geval is.

„Want luidt niet de kapitalistische leer, dat het goede koopmanschap is, zoo weinig mogelijk te geven voor zooveel mogelijk geld?... Met welk recht zou men dan durven vereren, dat de arbeiders precies het tegenovergestelde doen, met andere woorden: dat zij voor het toch heusch maar matige loon zich tot de uiterste mate hunner krachten moeten inspannen, zooveel uren lang als het menschelijk uithoudings- en weerstandsvermogen het duldt?"

Zal de heer Polak dan nooit begrijpen, hoeveel kwaad hij met dergelijke snorkerige en onware frases sticht? Durft hij in ernst volhouden, dat er tegenwoordig gewerkt wordt zooveel uren als het menschelijk uithoudings- en weerstandsvermogen het duldt? En weet hij ook maar een woord van mij of een anderen „kampioen van de kapitalistische klasse" aan te halen, waarin dit verlangd wordt?

Waarlijk, wanneer aldus het groene hout, wat dan wel met het dorre? Zoolang de meest vooraanstaande

leiders der arbeiders aldus spreken, mogen deze wel de verzuchting slaken: indien aldus mijne vrienden; de hemel beware mij dan voor mijne vijanden!

Het gaat om de vraag, of Nederland, ondanks verschillende bezwarende omstandigheden met het buitenland zal kunnen concurreeren. Indien niet ieder, naar de mate zijner krachten, zich daartoe zooveel mogelijk inspant, ziet het er slecht met de toekomst van ons land uit en zolang de arbeiders door hunne voormannen worden ingelicht en vermaand als wij hier moesten constateeren, is niet te verwachten, dat er van die zijde medewerking zal komen. Met de gecombineerde eisch van hoog loon, korten arbeidstijd en een arbeidsprestatie, die het middelmatige niet behoeft te overschrijden, brengt men het volk zeker niet tot kracht en welvaart. Caveant consules! in dit geval de leiders der vakverenigingen in de eerste plaats.

TREUB.

Toevallig werd mij juist, toen ik het bovenstaande had geschreven telefonisch gevraagd, of ik wel gezien had, dat „Het Huisgezin” het vermoeden uit, dat de keuze van een motorschip voor de nieuwe mailboot van de Nederland op mijn instigatie zou zijn geschied en dat nog wel met de Machiavellistische bedoeling om het werk buiten ons land te houden, om eens een voorbeeld te kunnen stellen. Naar ik vernam, meent het blad, dat zelfs de Regeering er zich mede zal moeten bemoeien, opdat er hierover vol licht zal schijnen, al zou mijn reputatie er ook mede ten gronde gaan. (Wat het blad zeker diep betreuren zou!)

Welnu, men behoeft voor dit doel de regeeringsmachine niet in beweging te stellen. Bij de keuze tusschen een stoom- en een motorschip ging het om een kwestie, die wel een financiële kant heeft, maar waarbij het voor en boven alles aankwam op de technische geschiktheid van motoren als beweegkracht van een schip van het kaliber als hier verlangd werd.

Van die technische kwestie nu heb ik niet het minste verstand en het spreekt dan ook wel van zelf, dat ik mij wel ervoor gewacht heb, mij erin te mengen. Toen ik ter vergadering van commissarissen kwam, waarin de veel besproken beslissing viel, was mij niet eens bekend, dat door de Directie een motorschip zou worden voorgesteld. In de vergadering heb ik aan de discussie over de keuze tusschen beide typen schepen, welke tot de commissarissen, die verstand van de zaak hebben, beperkt bleef, met geen woord gemengd en ten slotte deed ik evenals alle andere commissarissen, ik stemde voor het voorstel van de Directie, omdat alleen zij in deze zaak de verantwoordelijkheid dragen kon en moest, en commissarissen verkeerd zouden hebben gedaan, haar een ander type schip op te dringen, dan zij het meest gewenscht achtte.

Ieder, die er belang in stelt, kan zich bij de Directie der maatschappij vergewissen, dat de toedracht zoo en niet anders is geweest.

T.

NOG EENS: EEN VERKEERDE OPLOSSING VAN HET WERKLOOSHEIDSVRAAGSTUK.

Van de gelegenheid mij door de redactie geboden om nog een nawoord te plaatsen op de artikelen betreffende het subsidieeren van industrieën, welke mijn artikel in het nummer van 16 Januari jl. zijn gevolgd, wil ik slechts een spaarzaam gebruik maken. Ik geloof nu eenmaal niet aan het sprookje, dat de choc des opinions zoo nauw contact geeft met de waarheid. Wel daarentegen deel ik de opvatting, dat een vruchtbare gedachtenwisseling slechts mogelijk is onder hen, die in hoofdzaak denzelfden gedachtengang volgen.

Zoo kan ik, met alle waardeering overigens voor de poging van Mr. Kortenhorst om het aanhangige vraagstuk van alle zijden te belichten en zich los van alle „doctrinaire” te maken, diens gedachtengang niet geheel volgen. Als enkel voorbeeld noem ik, hoe Mr. Kortenhorst in den aanvang van zijn artikel „de kwestie der verlaging van den kostprijs”, de „primaire en de allesbeheerschende” noemt en eenige alinea's

verder het „een denkfout” noemt om „de mogelijkheid van afzet te herleiden tot een vraag van den kostenden prijs”. Waar het in beide gevallen gaat om den afzet — dit blijkt uit het betoog — kan ik met den besten wil niet treden in den gedachtengang van den gachten schrijver.

Uitvoerig is bekeken, of het subsidiesysteem nu juist wel of juist niet in strijd is met het vrijhandelsbeginsel, door mij in mijn betreffend artikel niet anders dan met één tusschenzin genoemd. Liever had ik gezien hoe men stond tegenover de diverse bezwaren door mij tegen het subsidiestelsel zonder meer naar voren gebracht. Voor de zaak zelf ware dit naar mijn gevoelen belangrijker geweest.

Volgende algemeene opmerkingen zou ik nu nog willen maken. Mij wordt verweten gemis aan werkelijkheidsbesef en wel hierom, omdat ik maar niet wil inzien, dat de voorstellen tot subsidicering aan bepaalde industrieën alleen zeer *tijdelijk*, ter overbrugging van de abnormale toestanden van thans, worden verleend. Tot systeem wil men de subsidie niet verheffen, daaraan denkt men niet. Accoord, mogen diverse gemeenteraden in ons land er ook zoo over gaan denken!

Maar nu de vraag: welke zijn die tijdelijke, abnormale toestanden? Over den dalenden franc gaat het niet in de eerste plaats; dit toonde ik de vorige maal reeds aan en het is mij niet weersproken. Het gaat om de concurrentie met een zeer groot deel van Europa, waar de armoede, gevolg van den oorlog, dwingt tot hard werken tegen laag loon. Het gaat om de „armoedskoncurrentie”, zooals Mr. Treub het volkomen juist uitdrukte (zie zijn artikel in het nummer van 6 Februari j.l.).

Het financiële inflatieproces heeft de werkelijke economische ellende tijdelijk gemaskeerd. Die ellende komt nu voor den dag en is na jaren verstolen pas te boven te komen. Nog nooit heeft een oorlog de volken economisch rijker gemaakt en een wereldoorlog onder volken, levend op een hoog ontwikkeld beschavingsniveau met een fijn vertakt productie-organisme, heeft méér schade aangericht dan ooit in de geschiedenis voorkwam. En nu mogen hiertegenover gelukkig sterker genezende factoren staan dan in vorige tijdperken het geval was, een periode van wellicht tientallen jaren zal toch hard gewerkt moeten worden, alvorens een rustiger tijdperk zal intreden, rustiger o.a. in den zin van meer evenwicht tusschen hetgeen de producent kan leveren en hetgeen de consument verlangt.

Het begrip „normale toestand” is een dwaalbegrip en brengt meer dan een in de war. In meer dan één land zou ik thans den toestand eer normaal dan abnormaal noemen. Zij is normaal in vergelijking met den toestand van eenige jaren geleden, omdat de werkelijke economische toestand thans minder verborgen is dan toen. Onbewust bedoelt men met „normale toestand” echter een toestand, waarin de samenleving zich meer geleidelijk kan ontwikkelen en waarin althans de vraagstukken, welke ons nu zoo bezig houden, minder acuut zullen zijn. Maar die toestand komt vooreerst nog niet. Op een periode van ruim 4 jaar oorlog, waarin met alle krachten waarover de mensch beschikt, vernietigd is, gevolgd nog door eenige jaren politieke en sociale revolutie, moet een periode van jaren volgen, voor eenigszins zal zijn hersteld wat vooraf vernietigd werd. Opbouwen gaat nu eenmaal veel langzamer dan afbreken.

Dit is mijn gevoel voor de werkelijkheid en met dien toestand te ontkennen, heelt men de alom heerschende ellende niet.

Wie dit met mij eens is — en een ontkenning kan ik mij nauwelijks voorstellen — zal toegeven, dat hier van een zeer *tijdelijken* toestand, waartegen men maatregelen meent te moeten nemen, maatregelen welke de voorstellers voor langen tijd toegepast zelf ondoeltreffend achten, geen sprake is. Met het argument der tijdelijkheid kan men het subsidiesysteem dan ook nooit verdedigen. Met genoegen lees ik uit het artikel van den heer Zaalberg dan ook, dat hij in het subsi-

dieeren van industrieën geen middel tot bestrijding van de werkloosheid ziet. Meent hij of de regeering hier en daar om zeer bijzondere redenen toch subsidies te moeten verleen — redenen dus welke buiten het economisch terrein liggen — dan laat ik dit punt thans buiten discussie. Wie meent zoo te moeten handelen op een bepaald moment, doet dat dan met de wetenschap, dat hij kans loopt de werkloosheid straks — als gevolg van zijn subsidie — grooter te maken. Ter wille van een bepaald oogenblikkelijk voordeel neemt hij dan een economisch nadeel op den koop toe. Dit is dan een kwestie van regeeringsbeleid.

Ten slotte nog een kort woord naar aanleiding van de vraag mij door Ir. de l'Espinasse gesteld, welke vraag ongeveer aldus luidt: Indien het buitenland wel subsidieert, moeten wij het dan ook niet doen? De vraag was meer speciaal gesteld naar aanleiding van de geruchten dat de Fransche werf, welke het schip voor de Maatschappij „Nederland” bouwt, steun van haar regeering zou krijgen. In de vergadering van den Amsterdamschen raad van 13 Februari jl. zijn deze geruchten echter door Burgemeester en Wethouders toegesproken, waarmede de vraag voor dit geval vervalt.

Wat de algemeenheid der vraag betreft alleen dit. Het is een kwestie van tactiek of een klein land al dan niet verkeerde methodes volgen moet, waarin groote voorgaan. Volgt het die methodes, dan zal echter in negen van de tien gevallen het kleine land wel bedrogen uitkomen. Achteraf is ook niet te zeggen, wie nu eigenlijk begonnen is. Het groote land zal met onze subsidie-tactiek ook wel geen genoegen nemen enkel om het feit, dat wij constateeren dat niet wij, maar zij begonnen. Daarom is het beter langs diplomatieken weg, zij het met geringe kans op succes, te trachten de kunstmatig ons aangedane concurrentie te vermindern, zoo mogelijk opgeheven te krijgen, beter dan het vuurtje aan te stoken.

Wie voor een brand staat, ook al lijkt hij onbluschaar, begint toch met water aan te dragen, maar in geen geval vuur.

Ir. A. PLATE.

STEUN AAN NEDERLANDSCHE WERVEN.

De Vereeniging van Reeders der Binnenscheepvaart te Rotterdam heeft naar aanleiding van het besluit van den gemeenteraad van Millingen, om aan de N.V. Scheepswerven voorheen H. Bodewes te Millingen een subsidie te verleen van 12½ pCt. op het arbeidsloon van twee te bouwen rijnschepen, aan Gedeputeerde Staten van Gelderland o.m. geschreven:

De betrokken N.V. Scheepswerven voorheen H. Bodewes te Millingen is een dochtermaatschappij van Mathias Stinnes G.m.b.H. te Mülheim a. d. Rhoer. De schepen zullen worden gebouwd met ijzer, dat door de vennootschap Mathias Stinnes zelf aan de werf zal worden geleverd. Zij worden voorts gebouwd voor de N.V. Maatschappij Gelderland, welke maatschappij eveneens een schepping is van de vennootschap Mathias Stinnes. Eindelijk zullen de bewuste Rijnschepen worden bemand met Duitsch personeel. De zaak komt dus hierop neer, dat een in den grond Duitsche werf ten behoeve van een in den grond Duitsche reederij schepen zullen gaan bouwen, die zullen staan onder Duitsche leiding en waarop Duitsch personeel zal dienst doen, en dit alles met behulp van Nederlandsch geld, immers geld opgebracht door de belastingbetalers der gemeente Millingen en door de rijksbelastingbetalers (daar ook het rijk 12½ % subsidie zal verleen, indien de gemeente Millingen hiertoe besluit). En deze aldus goedkoop opgezette exploitatie zal er het hare toe bijdragen om de concurrentie van de Hollandsche Rijnvaart nog te verzwaren, welke Rijnvaart toch reeds ernstig te lijden heeft onder de, naar algemeen bekend is, minder faire concurrentie van Fransche en Belgische reederijen.

Het wil ons voorkomen, dat ter wille van het algemeen landsbelang alles moet worden vermeden, wat de positie der Hollandsche reederijen, die de Rijnvaart beoefenen, nog meer mocht bemoeilijken, en dat, van dit standpunt bezien, iedere officieele steun aan buitenlandsche belangen, welke lijnrecht staan tegenover de Nederlandsche belangen, moet worden afgewezen.

Het is op deze gronden, dat de Vereeniging van reeders

der binnenscheepvaart de vrijheid neemt adhaesie te beuigen aan het tot uw college gericht protest van eenige leden van den raad der gemeente Millingen tegen het bovengenoemde besluit van dien raad.

* * *

In het nummer van 13 dezer, blz. 149, werden in een naschrift onder het artikel van den heer J. Ratté, getiteld „Meer rekenschap” enkele opmerkingen gemaakt naar aanleiding van het voorstel van B. en W. van Rotterdam om aan de N.V. Machinefabriek en Scheepswerf van P. Smit Jr. een subsidie te verleen van f 87.500, zijnde de helft van 30 pCt. van de loonen der bij den bouw van een ijsbreker voor Finland te werk te stellen werklieden.

Uit nadere inlichtingen van verschillende zijden ontvangen blijkt ons dienaangaande nog het volgende.

Het lijstje van inschrijvingen, door ons gepubliceerd, is juist. Alleen zou het, om geheel volledig te zijn, feitelijk nog moeten worden aangevuld met 12 nog hoogere inschrijvingen.

Van deze inschrijvers werden er zes voorgedragen aan de Finsche Regeering, nl. de vier werven, die reeds vroeger ijsbrekers hadden gebouwd, alsmede P. Smit Jr. en de Deutsche Werke A.G.. P. Smit Jr. was hierbij de eenige Nederlander.

Daarna heeft de zaak eenige maanden getraineed, waarna in November opnieuw prijs werd aangevraagd bij een beperkt aantal werven, w.o. genoemde zes en thans ook twee Fransche werven.

Deze aanvraag is, zooals uitvoerig in een van de betrokken Vennootschap afkomstig schrijven in de „N. R. Crt.” en „De Maasbode” van 14 dezer wordt medegedeeld, oorzaak geweest van een verdere verlaging van den prijs, waarop het verzoek om subsidie is gedingd.

Onder deze omstandigheden kunnen, hoezeer een vergelijking van de basis, waarop de verschillende ramingen gebaseerd werden, hare betekenis blijft behouden, de totale inschrijvingsbedragen der verschillende Nederlandsche werven niet zonder meer met elkander worden vergeleken. — Red.

DE AARDOLIEBELASTING IN DE STATEN- GENERAAL.

De heer G. J. W. Putman Cramer te 's-Gravenhage schrijft ons:

Na een beraadslaging, waaraan slechts deelgenomen werd door enkele leden, nam de Tweede Kamer het wetsontwerp tot verlenging van de productenbelastingen voor 1923 en invoering van een aardoliebelasting voor dat jaar met 52 tegen 13 stemmen aan.

Het merkwaardige hier behandeling was wel, dat het wetsontwerp alleen van sociaal-democratische zijde warm ondersteund en aanbevolen werd. Of de enthousiaste pleitrede van den heer IJerman en de krachtige steun, dien de Minister daardoor van die zijde ontving, dien bewindsman nu bepaald aangenaam was, mag betwijfeld worden. Vreemd doet het in ieder geval aan, dat de heer de Graaff, die steeds voor elken afgevaardigde, die hem slechts een schijn van steun geeft, een woord van minzame erkentelijkheid en vriendelijken dank over heeft, in zijn rede noch den heer IJerman noch diens lange pleitrede met een enkel woord vermeldde.

De vrijzinnig-democratische partij liet zich niet hoo-ren, blijkbaar was zij het ook op dit punt geheel eens met haar iets roodere zuster.

Maar van de overige voorstemmers deden velen zulks blijkbaar met een zeer bezwaard gemoed.

De heer Van Boetzelaer, die het voorstel tot verlenging der productenbelastingen met een zeer juist beeld de locomotief had genoemd, welke de kostbare lading — de aardoliebelasting — geborgen in een aanhangwagen, moest trekken, en die zich in eerste instantie deed kennen als een bepaald tegenstander der voorgestelde, volgens hem, verkeerde maatregelen, moende ten slotte „zeer noode en met veel tegenzin” zijn stem aan het ontwerp te moeten geven. En de heer van Vuu-

ren, die, evenals vele van zijne politieke vrienden, instemde met hetgeen een der meest principieele bestrijders van het ontwerp, de heer van Rijckevorsel, in 't midden gebracht had, verklaarde ten slotte toch maar met den Minister mede te zullen gaan, omdat, ja waarom eigenlijk? Omdat hij geen betere uitkomst zag, omdat hij niet alles weer op losse schroeven wilde zetten, omdat hij rekening wilde houden met „de verkeerde, maar verklaarbare mentaliteit in Indië om, zonder op de daaruit voor Indië voortvloeiende nadeelen te letten, binnen Indië zooveel mogelijk te houden van het geld, dat de producten uit den bodem opleveren”, enz. enz.

En zoo werd het wetsontwerp ten slotte aangenomen en behaalde de Minister in deze matte atmosfeer een gemakkelijke overwinning.

Of het in den Senaat evenzoo zal gaan? Wij gelooven het niet. Wel zal de Minister ook daar den meest krachtigen steun aantreffen bij de sociaal-democratische fractie; daar toch zetelt thans de heer Cramer, die op 11 April 1921 in den Volksraad een amendement mede onderteekende, om de bestaande uitvoerrechten van f 7.50 per ton petroleum en lichte bijproducten en van f 1.50 per ton voor de zware bijproducten te brengen op f 71.50 per ton benzine, f 49,— per ton petroleum en f 23,— per ton voor de zware bijproducten, uit welk voorstel een meerdere opbrengst van f 54 miljoen verwacht werd. Vrome verwachting, die nooit meer dan verwachting zou zijn gebleven, omdat uitvoering van dat voorstel de aardolienijverheid uit Indië met één slag zou hebben weggevaagd.

Dezelfde afgevaardigde stelde bij de behandeling der aardoliebelasting in den Volksraad een motie voor om het oorspronkelijke Indische ontwerp, het 26 miljoen voorstel, te handhaven.

Het is dan ook aan geen twijfel onderhevig of de heer Cramer zal ook thans weder uit een heel hoog gat blazen, maar de Minister zal hier geen ongedeelde vreugde beleven, zooals bij de rede van den heer IJzerman, want naast karig toegemeten loftuigen zullen hem felle verwijten treffen, omdat hij uit den weg is gegaan „voor den drang der oliemagnaten”, inplaats van te volgen den door Indië aangegeven weg, waar men „zulke zaken beter kan beoordeelen dan daar in Holland, welke groote mannen ook in die (aardolie) commissie zitting hebben”.

Maar ondanks dien steun staat de Eerste Kamer heel anders tegenover dit ontwerp dan de Tweede Kamer; voor haar geldt het hier min of meer een eerezaak.

Het zou ons te ver voeren de geheele geschiedenis dezer kwestie op te halen, maar het lijkt ons toch bepaald gewenscht enkele der hoofdmomenten daaruit in de herinnering terug te roepen.

Tot de verschillende belastingvoorstellen, welke de Minister einde 1920 aanhangig maakte, behoorde ook een verhooging van het bestaande uitvoerrecht op aardolie van f 3 op f 7.50 per ton voor petroleum en lichte bijproducten en van 60 cts. op f 1.50 per ton voor de zware bijproducten.

Bij de behandeling dier voorstellen in de Tweede Kamer dienden de afgevaardigden Albarda en Van den Tempel een motie in, strekkende om dit uitvoerrecht resp. tot f 12 en f 2.40 te verhoogen, waarop de Minister mededeelde, dat hij voor een nadere verhooging van het uitvoerrecht reeds met de Indische Regeering in overleg was getreden. Dit overleg leidde tot een voorstel der Indische Regeering om het uitvoerrecht nader te verhoogen tot f 15 en f 6, waarvan een meerdere bate van f 8.4 miljoen werd verwacht.

Tijdens de behandeling van dit voorstel in den Volksraad dienden de heeren Vreede, Cramer e.s. het hierboven reeds genoemde amendement in, waarvan de opbrengst op 54 miljoen geraamd werd.

Maar ook zonder dit amendement achtte de Minister de Indische voorstellen niet aannemelijk, zooals bleek uit de Memorie van Toelichting tot de Ind. Begroting 1922. Daarin deelt die bewindsman mede,

dat, ten gevolge van de geheel veranderde omstandigheden in het wereldpetroleumbedrijf de toestand der Ned.-Indische petroleumindustrie dermate ten ongunste gewijzigd is, dat hij zijn medewerking niet kan verleenen aan de door de Indische Regeering — oorspronkelijk op 's Ministers verzoek — voorgestelde verhooging der uitvoerrechten.

„De enorme daling in de groothandelsprijzen van de verschillende petroleum-producten sinds het begin van dit jaar, gepaard aan een even belangrijke daling in de vrachten, heeft een toestand in het leven geroepen, waar bij de Nederlandsch-Indische productie, indien de rechtstreeks op het product rustende lasten verhoogd werden, van verreweg de meeste markten zou worden verdreven. Reeds nu zijn er velden, waarvan de productiekosten zóó hoog zijn, dat zij zelfs de bestaande lasten niet kunnen dragen. Verhoging van die lasten zou onmiddellijk leiden tot verdere belangrijke inkrimping op de exploitatie van de aardolieterreinen in den Archipel met de daaraan voor den fiscus verbonden zeer nadeelige gevolgen”, zoo luidt die Toelichting.

En verder: „Uit den aard der zaak zou het niet aangaan die heffingen *blijvend* te heffen. Zoolang evenwel niet met voldoende mate van nauwkeurigheid de gevolgen voor de schatkist kunnen worden overzien van de onlangs voor de rechtspersonen tot stand gekomen uitbreiding van de inkomstenbelasting met den nieuwen grondslag: heffing van de extrawinst, zou de ondergeteekende bezwaar hebben tegen prijsgeving van de bate uit het bestaande uitvoerrecht van de producten der aardolieindustrie.”

Deze weinig logische conclusie werd gevolgd door een aankondiging, dat de Minister wederom in overleg getreden was met de Indische Regeering, om alsnog dat recht te vervangen door een bijzondere heffing, die zooveel mogelijk rekening houdt met de uitkomsten van het bedrijf, en eindelijk door het, na de bovenstaande redeneering al even bevreemdende voorstel, om het uitvoerrecht, zoolang het nog gehandhaafd blijft, te verhoogen met de hierna te vermelden algemeene opcenten-heffing van de tolrechten (van welke algemeene heffing van 25 pCt. de aardolie, bij aanvaarding van het Indische voorstel, uitgesloten zou zijn geweest).

De begroting 1922 zoomede de aanvulling van de Indische tariefwet (o.a. de 25 opcenten van alle bestaande in- en uitvoerrechten bevattende) werden in de Tweede Kamer aangenomen, doch stuitten in de Eerste Kamer op heftig verzet.

Tijdens de behandeling in de Eerste Kamer won de Minister het advies in van de nieuwe „Commissie van Advies in zake Aardolieaangelegenheden”, welke Commissie in haar advies de overtuiging uitsprak, dat het tot afschaffing der uitvoerrechten op petroleum binnen den kortst mogelijken tijd moest komen, o.a. op de door den Minister in de Memorie van Toelichting aangevoerde gronden en dat de voorgestelde verhoging alleen dan zou zijn te aanvaarden, indien in beginsel vast staat, dat de Regeering binnen weinige maanden het geheele uitvoerrecht zal doen verdwijnen.

In de Memorie van Antwoord zeide de Minister daarop „dat zijne denkbeelden inderdaad zich in die richting bewegen”.

Niettemin volgde bij de openbare behandeling van deze wetsvoordracht op 30 Maart 1922 in de Eerste Kamer de indiening van de bekende motie Van Lauschot, waarin de Kamer als haar oordeel uitspreekt, dat de in Ned-Indië geheven speciale heffingen van de producten van den grooten landbouw en de aardolienijverheid zoo spoedig mogelijk behooren te verdwijnen, en daaraan den wensch toevoegt, dat dit na afloop van 1922 het geval zal zijn en *dat alsdan de met die bedrijven behaalde winsten uitsluitend zullen worden belast naar de drie grondslagen der inkomstenbelasting*.

In de vergadering van 4 April verklaarde de Minister — onder zeker voorbehoud — zijn algeheele instemming met die motie.

Het voorbehoud dat Zijne Excellentie maakte was, „dat het reeds aangevangen overleg met de Indische Regeering niet de besliste onmogelijkheid zou doen

blijken om, met het beschikbaar belastingapparaat dan — dus ultimo 1922 — reeds alleen met de inkomstenbelasting verder in zee te gaan”.

Van verschillende zijden achtte men zich door dit ontwerp bevredigd. Op grond van het advies der aardoliecommissie vroeg de heer Idenburg aan den Minister „de zeer pertinente toezegging, dat indien dit wetsontwerp wordt aangenomen (betreffende de tijdelijke 25 procenten op alle in- en uitvoerrechten), het uitvoerrecht op petroleum niet langer zou loopen dan tot ultimo 1922”.

De Minister antwoordde hierop:

„Als het eenigszins kan, zullen de uitvoerrechten weggaan aan het einde van het jaar.”

De heer Van Lanschot vroeg in zijn repliek om een meer afdoende verklaring, waarop de Minister eindelijk de verzekering gaf:

„Bij mij bestaat het zeer besliste voornemen om bij het einde van het jaar te staken de heffing van uitvoerrechten op die producten, om het even of daarna al dan niet een speciale voorziening noodig zal zijn in den vorm van een raffinagebelasting naast de extrawinstbelasting.”

Het ontwerp tot verhooging van het uitvoerrecht met 25 procent werd door de Eerste Kamer verworpen en de motie-Van Lanschot aangenomen.

Thans, na circa twee jaar, komt de Minister in de Eerste Kamer terug met in de eene hand zijn voorstel tot afschaffing van het uitvoerrecht. Hij heeft geheel zijn woord gehouden. Aan den wensch dier Kamer om de bedoelde bedrijven uitsluitend te belasten naar de grondslagen der inkomstenbelasting kan hij blijkbaar niet geheel voldoen, ten minste in de andere hand heeft hij een wetsontwerp dat tegenover de afschaffing der uitvoerrechten aan het aardoliebedrijf een uitzonderingsbelasting oplegt, waarvan de opbrengst circa op het dubbele bedrag der af te schaffen uitvoerrechten geraamd wordt.

Laat de eene hand niet weten, wat de andere doet, zal Zijne Excellentie wellicht den Kamerleden toefluisteren.

Waar het om gaat is dit. De Indische inkomstenbelasting bepaalt dat voor buiten Indië gevestigde vennootschappen, welke haar bedrijf zoowel in als buiten Indië, uitoefenen, de extrawinstbelasting berekend wordt op de volgende wijze.

Eerst wordt de belasting berekend alsof de geheele winst (het z.g. zuivere inkomen) van zulk eene Maatschappij in Indië was gemaakt, en het aldus berekende bedrag wordt vermenigvuldigd met een getal, dat de verhouding der in Indië verworven winst tot de totale winst aangeeft.

Aangezien nu de extrawinstbelasting progressief is en afhangt van de verhouding van winst tot kapitaal, gaat deze berekening dus uit van de fictie, dat de rentabiliteit van het bedrijf in Indië en van het bedrijf daarbuiten ongeveer dezelfde is.

Die fictie zal uiteraard in 't eene geval meer, in 't andere geval minder van de werkelijkheid afwijken, zooals elke fictie, en zal in 't eene geval voordelig, in 't andere geval nadelig voor den fiscus zijn.

Nu is, naar de Minister verzekert, het Indische oliebedrijf der Bataafsche thans zeer voordelig werkzaam, belangrijk voordeliger dan het bedrijf daarbuiten. Daardoor werkt deze wetsfictie, wat betreft de Bataafsche Petroleum Maatschappij, nadelig voor den fiscus.

Dit nu wil de Minister ondervangen door, in afwachting van de algeheele herziening der Indische inkomstenbelasting, — welke naar hij hoopt met 1 Januari 1925 in werking zal treden, dus de winsten over 1924 zal treffen, — de Bataafsche Petroleum Mij. aan een uitzonderingsbelasting te onderwerpen.

Stel dat het andersom ware geweest, dat, wat even goed mogelijk was geweest, het Indisch bedrijf enkele slechte jaren had doorgemaakt en het bedrijf in de overige delen der wereld, bijv. in Venezuela en

Californië zeer rendabel was geweest, zoude dan de Regeering voor deze Maatschappij een bijzondere uitzonderingsbepaling gemaakt hebben op de algemeen geldende ordonnantie of zou Zij haar een uitvoerremmie of iets dergelijks gegeven hebben? Zou zij niet. Misschien zou Zij er, na lang aandringen, toe overgegaan zijn de betrekkelijke bepaling in de ordonnantie te wijzigen in dien zin dat de extrawinst berekend werd niet meer naar een fictie, maar naar de in Indië verworven winst en het daar werkzame kapitaal, een voorstel dat thans ook door den heer van Rijkevorsel in de Tweede Kamer hardnekkig werd verdedigd, maar waar de Minister niet aan wilde.

Blijkt, door de zaak om te draaien niet reeds het onrechtvaardige van den voorgestelden maatregel?

Maar verder: er zijn behalve de Bataafsche Petroleum Maatschappij andere machtige lichamen, die zoowel in als buiten Indië werkzaam zijn. Daar is bijv. de Nederlandsche Handel-Maatschappij, die behalve hare kantoren in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, kantoren heeft in Bombay, Calcutta, Hongkong, Kobe, Penang, Singapore, Rangoon, Shanghai, die bankier is, als cultuurbank werkzaam is, importeur en exporteur is, en eigen suikerondernemingen en bibit-aanplantingen exploiteert. Hoe is bij haar de verdeeling? Is haar Indisch bedrijf rendabeler dan het bedrijf daarbuiten, of omgekeerd? Ik weet er niets van en dat zal zeker van vele omstandigheden afhangen, ook van de suikerprijzen. Maar stel nu eens, dat haar Indisch bedrijf veel rendabeler was, dan haar bedrijf daarbuiten, zoude het ooit bij de Regeering opkomen, de Handel-Maatschappij aan een uitzonderingsbelasting te onderwerpen?

En de groote Scheepvaartmaatschappijen, de Stoomvaart Mij. „Nederland” en de „Rotterdamse Lloyd”? Is voor hen het bedrijf buiten Indië rendabeler dan het Indische bedrijf? De vraag kan men daar zelfs stellen: „Wat is voor die maatschappijen de in Indië verworven winst?” Ook dat is met eene fictie opgelost. Vergis ik mij niet, dan wordt als Indische winst aangenomen de helft van de winst op de uit- en thuisvrachten gemaakt, een fictie, die wel uiterst voordelig is voor den Indischen fiscus, te meer omdat die winsten niet in Indië, maar grootendeels op de open zee gemaakt worden.

Maar met deze fictie neemt de fiscus wel genoegen.

En dan de vele, ook in Indië werkzame, buitenlandse banken? The Chartered Bank of India, Australia and China, The Hongkong and Shanghai Banking Corporation, The International Banking Corporation, The Mercantile Bank of India, The Bank of Taiwan, The Yokohama Specie Bank? Hoe staat het daarmee? Is hun bedrijf in Indië rendabeler of minder rendabel dan het bedrijf daarbuiten? En stel dat het Indisch bedrijf winstgevender was — wat voor verschillende dier banken niet onmogelijk is — zou de Regeering er over denken om voor die buitenlandse banken een uitzonderingsbelasting te heffen?

Men kan de vraag scherper stellen.

Wanneer er geen mannen als Kessler en Deterding waren geweest, wanneer — en dat zou ook heel goed mogelijk zijn geweest — de exploitatie der Indische petroleumvelden in handen was gekomen van een machtige buitenlandse maatschappij, van de Standard Oil Company bijv., — wij hebben toch de open deur politiek — zoude de Regeering het dan gewaagd hebben, nadat Zij een algemeene belastingregeling had uitgevaardigd, voor zulk een machtige vreemde maatschappij een uitzonderingsbelasting te treffen?

Of zal de Bataafsche het ten slotte moeten betreuren, dat zij „maar” een Nederlandsche Maatschappij is gebleven en zich niet tijdig gesteld heeft onder een machtige bescherming, die haar wellicht voor eene dergelijke behandeling zou behoeden?

POTMAN CRAMER.

DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING VAN
SOVJET-RUSLAND.

VI.

De Russische Bank für Handel und Industrie.
(Prombank).

De Prombank werd 1 November 1922 opgericht. De Directie heeft een uitvoerig verslag van de werkzaamheden der bank gedurende het eerste halfjaar van haar bestaan gepubliceerd, waaraan het volgende is ontleend.

Het kapitaal der Bank werd op 5 miljoen Goudroebel vastgesteld en door uitgifte van 50.000 aandelen van 100 Roebel per stuk samengebracht. Den 28sten October 1922 vond de storting plaats op 33.989 aandelen. Uit deze cijfers blijkt de omvang van de behoefte aan een speciale bank voor handel en industrie. De rest van de aandelen werd vóór den eersten April 1923 volgestort. In het kapitaal van de Bank nemen hoofdzakelijk deel de Opperste Economische Raad, het Volkscommissariaat voor den Buitenlandschen Handel, de Transportorganisaties en de verschillende organen van de Staatsindustrie. De deelneming van particulieren is van geen beteekenis.

De beteekenis van de Bank in het geldverkeer blijkt uit de volgende vergelijking van haar balanstelling met de totale biljettencirculatie (staats- en bankbiljetten):

Datum	Circulatie [In trillioenen Roebel (Emissie 1923)]	Balanstelling	In pCt.
1 December 1922	1503	32	2,1
1 Januari 1923	2191	60	2,7
1 Februari 1923	3038	129	4,2
1 Maart 1923	3957	289	7,3
1 April 1923	5842	732	12,8
1 Mei 1923	8819	1434	16,2

Onder de passiva van de Prombank vindt men in de eerste plaats het kapitaal, de deposito's en de saldi in rekening-courant. In de eerste maanden van haar werkzaamheden maakte het kapitaal 63,3 pCt. van de balanstelling uit; op den eersten Mei echter overtroffen de vreemde middelen, deposito's en rekening-courant-saldi, de eigen middelen der Bank vrijwel met het viervoud en bedroegen zij 65,4 pCt. van de totale telling.

Om zooveel mogelijk vreemde middelen aan te trekken heeft de Bank van den aanvang af in Tsjerwontzy en andere munt rekeningen geopend, zoodat de deposito's en rekening-courant-saldi een snellen groei vertoonden, welke blijkt uit het volgende overzicht:

Datum	in Tsjerwontzy	In pCt. van de balanstelling
1 December 1922	70.542	26,3
1 Januari 1923	97.116	28,4
1 Februari 1923	261.864	43,2
1 Maart 1923	486.384	40,4
1 April 1923	1.385.236	57,1
1 Mei 1923	2.056.078	65,4

Behalve in Tsjerwontzy worden rekeningen in goud en buitenlandsche valuta geopend. Daarnaast bestaan nog steeds die in Sovjetroebels, welke op den eersten Mei 48,4 pCt. der totale deposito's uitmaakten. De vreemde middelen waren op laatstgenoemden datum

	1 Dec. 1922	1 Jan. 1923	1 Febr. 1923	1 Mrt. 1923	1 Apr. 1923	1 Mei 1923
Kas en bankiers ..	44,1	20,9	17,9	12,7	29,9	20,1
(Waaronder tegoe- den bij de Staatsb.).	(-)	(2,5)	(5,0)	(0,9)	(3,8)	(11,4)
Beleende en in dis- conto genomen wis- sels	24,9	60,7	53,2	56,4	39,9	46,2
Goederenbele- ningen	19,2	3,8	3,1	5,8	2,8	1,7
Vreemd geld en te- goed in het buitenl.	2,8	2,4	15,5	11,5	16,5	23,2
Waaronder bank- biljetten	(0,2)	(1,9)	(6,3)	(3,9)	(8,1)	(11,6)
Diverse activa	9,0	11,2	10,8	13,6	10,9	8,8
Totaal	100	100	100	100	100	100

als volgt over de cliëntèle verdeeld: textielindustrie 25,9 pCt., metaalindustrie 24,6 pCt., voedingsmiddelenindustrie 5,8 pCt., houtindustrie 5,6 pCt., geneesmiddelenindustrie 5,3 pCt., chemische industrie 2,8 pCt., lederindustrie 0,9 pCt., andere industriele ondernemingen 19,8 pCt. transportondernemingen 5,6 pCt., particulieren 2,8 pCt., coöperatieve vereenigingen 0,9 pCt.

Hoe zich het actiefbedrijf der Prombank heeft ontwikkeld blijkt uit de tabel onder aan de vorige kolom. (Verhoudingscijfers; balanstelling = 100).

Het grootste deel van het actiefbedrijf dient een productief doel. De omvang der beleende en in disconto genomen wissels, der goederen- en valuta-transacties blijkt uit de volgende cijfers:

	1 Dec.	1 Jan.	1 Febr.	1 Mrt.	1 Apr.	1 Mei
In 1000 Tsjerwontzy	126,3	228,58	422,97	888,34	1435,48	2231,53
In pCt. van de balanstelling,	46,9	66,9	71,3	73,7	59,2	71,1

Opvallend is de groei van de valuta-transacties. Indien men hiervan de operaties in Tsjerwontzy uitzonderd, beloopt zij in de laatste maanden echter slechts 8,4 en 11,6 pCt. van de balanstelling. Het valutabedrijf bergt echter, aangezien de Bank den in- en uitvoer van de staatsindustrie financiert, nog groote ontwikkelingsmogelijkheden in zich.

Het meest beteekenen de discontoeeringen en beleeningen, die bijna de helft van de balanstelling beloopten. Hun procentueele daling in de laatste twee maanden, waarover bovenstaande cijfers zich uitstrekken, is het gevolg van den groei der kasmiddelen en van een voorbijgaande inperking dezer operaties ten gevolge van den dagelijks stijgenden Tsjerwontzkoers.

Sinds de oprichting van de Bank zijn de voorschotten tegen wissels tot op hun 20-voud gestegen.

Tsjerwontzy.	1 Dec.	1 Jan.	1 Febr.	1 Mrt.	1 Apr.	1 Mei
	66.891	207.382	322.599	680.358	967.535	1.450.957

De door de Directie der Bank tegen beleening en discontoeering van wissels verleende credieten waren op laatstgenoemden dag als volgt over de verschillende categorieën der cliëntèle verdeeld:

1. Staatsindustrie	80,2 pCt.
2. Staatshandel	6,8 "
3. Transportwezen	4,7 "
4. Credietinstituten	0,3 "
5. Particulieren	4,9 "
6. Coöperatieve vereenigingen..	3,1 "
	100 pCt.

De beleening van wissels geschiedt voor hoogstens drie maanden. Het grootste deel van de aan de staatsindustrie verleende credieten is door de textielindustrie en aan haar verwante bedrijfstakken opgenomen.

Van den post disconto's per 1 Mei 1923 geeft het volgende overzicht een beeld:

	Activa	pCt.	Passiva	pCt.
			(herdiscontoeeringen)	
	(in Tsjerwontzy)			
Gedisconteerde wissels ..	1.094.808	75,5	481.654	65,4
Speciale credieten tegen onderpand van wissels.	295.333	20,3	233.421	31,7
Gedisconteerde schuldbek- tenissen	64.829	4,2	21.179	2,9
Totaal	1.454.970	100	736.254	100

De discontoeeringen waren in de eerste zes maanden wegens de voorzichtige politiek der Bank maar weinig ontwikkeld en kwamen niet tegemoet aan de behoefte aan dezen credietvorm. Later echter heeft het ontwikkelingstempo der wisseldiscontoeeringen dat van alle andere operaties overvleugeld.

Opening van goederenaccreditieven vindt weinig plaats bij de Directie, wat meer reeds bij de filialen. De totale omvang en ontwikkeling van het goederencrediet blijken uit de volgende cijfers:

Maanden	Goederenbeleeningen voor korten termijn	Specialevoorschotten tegen onderpand van goederen	Goederen-accréditieven
November ..	49.824	6.004	—
December ..	129.922	41.129	—
Januari ...	68.415	72.707	524
Februari ..	91.324	48.502	530
Maart	162.773	100.113	542
April	162.495	316.332	673
	664.753	584.787	2269

De keuze tusschen de beide belangrijkste credietvormen, nl. de goederenbeleeningen en speciale voorschotten, laat de Bank aan haar cliënten over, hoewel voor haarzelf de goederenbeleeningen wegens den snelleren omzet van de middelen en den betrekkelijken eenvoud dezer operaties wat voordeliger zijn.

Twee maanden na publicatie van bovengenoemd verslag heeft in Juli 1923 een buitengewone algemeene vergadering plaats gevonden ter bespreking van een nieuw ontwerp statuten en op 9 September werden de veranderde statuten door den Raad van Arbeid en Verdediging goedgekeurd.

Zij voorzien in de eerste plaats in de verhooging van het kapitaal der Prombank van 5 op 15 miljoen Goudroebel. Reeds op den eersten Augustus overtrof het kapitaal feitelijk de 10 miljoen Roebel. Kort daarna werd het uit de middelen van den Oppersten Economischen Raad en de Staatsbank verhoogd, zoodat het vergrootte kapitaal al voor een groot deel is volgestort. Maar ook 15 miljoen Goudroebel kunnen voor het centrale credietinstituut voor de Russische staats-industrie nauwelijks voldoende geacht worden en het is waarschijnlijk, dat het kapitaal spoedig op 20 miljoen goudroebel zal worden gebracht.

De tweede wezenlijke verandering is het recht, filialen zonder speciale vergunning van het Volkscommissariaat van Financiën, doch slechts met registratie achteraf, te openen. Zij worden door de Prombank opgericht, wanneer de locale industrie de noodzakelijke middelen verstrekt. De omstandigheid, dat hun aantal binnen enkele maanden tot 30 is gestegen, getuigt van den omvang der behoefte van de industrie aan de werkzaamheden der Bank. Volgens de balans per 1 Juli bedroeg de schuld der filialen aan de centrale 355 miljoen en die van de laatste aan de eerste 354 miljoen. Derhalve werkten op genoemd moment noch de centrale met de middelen der filialen, noch omgekeerd.

Een verdere nieuwigheid is het recht, dat de Bank heeft gekregen, goederen voor eigen rekening te kopen en te verkoopen. Deze transacties hebben zich echter weinig ontwikkeld. In de eerste maanden van de werkzaamheden der Bank beliepen de goederentransacties 10 pCt. van de balanstelling, in de volgen-

de niet meer dan 2 tot 3. Het hoge percentage van de eerste maanden valt hieruit te verklaren, dat enkele aandeelhouders hun stortingen in goederen verrichtten en dat de Bank deze goederen moest realiseren. Het was echter, hoewel de bank liever geld dan goederenzaken doet, noodzakelijk haar het recht, voor eigen rekening goederentransacties te verrichten, te geven. Wij zagen reeds, dat de Staatsbank de eerste was, waaraan het werd verleend, waarop de Russische Commerzbank volgde, krachtens de bepaling in haar statuten, dat deze Bank alle bevoegdheden van de Staatsbank zou bezitten met uitzondering van het emissierecht.

Om te voorkomen, dat de Prombank zich te diep in de goederentransacties steekt, mogen de voor deze doeleinden aangewende middelen, te zamen met die waarvoor inkoop voor eigen rekening van rentedragende papieren plaats vindt, het halve kapitaal der Bank niet overtreffen. De Prombank is tot dusverre steeds zeer ver beneden deze grens gebleven.

Verder mag de Bank krachtens haar nieuwe statuten deelnemen in de oprichting van industriele en handelmaatschappijen, terwijl dit recht haar vroeger werd betwist.

De maximale duur van het kortlopende crediet, die volgens de oude bepalingen maximaal 3 maanden bedroeg, is tot zes uitgebreid. Het aantal Commissarissen werd van 5 op 7 gebracht en ten slotte is de naam „Industriebank” (Prombank) in Russische Handels- en Industriebank veranderd.

De Prombank heeft niet slechts haar filialennet over de geheele Republiek verbreid, doch daarenboven heeft zij een aantal buitenlandsche correspondenten. Deze zijn de volgende: in Londen de Lloyds Bank Limited en de Bankafdeling bij de Handelsvertegenwoordiging van het Volkscommissariaat voor den Buitenlandschen Handel; te Berlijn de Berliner Handelsgesellschaft, de Darmstädter und Nationalbank en de Bankafdeling der Handelsvertegenwoordiging; te Hamburg de Bank Johann Berenberg, Gossler & Co. en de Bank L. Behrens & Söhne; te Parijs, Brussel en Antwerpen de Banque pour le Commerce et l'Industrie te Warschau; te Rome de Banca di Roma; te Genève de Banque Fédérale; te Stockholm de Svenska Ekonomi Aktieförlaget en de Bankafdeling der Handelsvertegenwoordiging; te Christiania de Centralbanken for Norge en de Bankafdeling der Handelsvertegenwoordiging; te Constantinopel de Banca di Roma; te Helsingfors Kansallis-Osake-Pankki; te Riga de Rigasche Commerzbank; te Reval de Estländische Industrie- und Handelsbank; verder in de laatste vier steden de Bankafdeling der betreffende Handelsvertegenwoordigin-

Balans per 30 September 1923 (in Tsjerwontzy).

Activa	Directie	Filialen	Totaal	Passiva	Directie	Filialen	Totaal
Kas en bankiers Effecten en vreemde munt.	150.575,600	129.153,268	279.728,868	Kapitaal.....	1.535.789,978	—	1.535.789,978
Disconteerings Beleeningen van goederen	696.834,864	113.534,858	810.368,722	Organisatie-fonds.....	16.786,350	804,291	17.590,641
Voorschotten op langenterm. aan de industrie ...	1.300.242,—	1.019.120,904	2.319.362,904	Deposito's en reken. courant	2.383.263,879	800.142,180	3.183.405,659
Correspondenten Eigen koopmansgoederen	779.126,801	1.205.102,668	1.984.228,869	Opgen. gelden en spec. saldi in reken. courant	302.684,393	218.412,802	521.097,195
Roer. goederen ..	148.189,408	4.228,478	152.417,886	Herdisconteerin-gen.....	236.739,—	27.772,—	264.511,—
Div. rekeningen	2.100.678,813	336.551,876	2.437.230,689	Filialen en cor-respondenten ..	574.814,741	1.640.305,595	2.215.120,336
Organisatiekost.	61.742,918	50.243,760	111.986,678	Te betalen bedr.	80.751,359	49.180,803	129.931,762
Vooruitbet. onk.	4.261,484	9.451,198	13.712,682	Div. rekeningen	276.273,771	84.454,419	360.728,190
Rente en comm.	209.225,581	23.198,856	232.424,437	Rente en comm.	81.991,446	122.373,552	204.364,998
Geprotesteerde wissels	4.699,861	4.253,226	8.953,087	Andere passiva	14.352,081	13.423,308	27.775,389
Koersverschillen	20.382,553	29.846,182	50.228,735				
Andere activa ..	18.916,450	24.005,813	42.922,263				
Totaal.....	5.503.446,704	2.956.868,896	8.460.315,600	Totaal....	5.503.446,704	2.956.868,896	8.460.315,600

Posten buiten de balans (bij de Directie)

Wissels en andere documenten ter incasso..	642.443,889
Goederen en effecten in depot.....	28.954,700
Goederen en effecten in commissie.....	27.463,080
Doorlopende posten.....	1.159.741,200
Dekking der speciale saldi in rekening courant	2.159.019,205
Totaal.....	4.017.622,864

gen; te Kowno de Liertuvos Ukio Bankas; te Praag de Bankafdeeling der Handelsvertegenwoordiging; te New York de Russian American Industrial Corporation en de Amalgamated Bank of New York en te Chicago de Amalgamated Trust en Savings Bank.

Uit het bovenstaande blijkt, dat ook de Prombank een rol van betekenis in het economische leven van Rusland speelt.

Dr. S. MILLNER.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

ENKELE OPMERKINGEN OVER DE BESLISSING VAN DEN ZWITSERSCHEN SOUVEREIN OP 17 FEBRUARI 1924.

Mejuffr. Dr. J. van Anrooy te Zürich schrijft ons:

De resultaten van de stemming op 17 Februari geven in menig opzicht een interessanten kijk op de geestesgesteldheid van het Zwitsersche volk ten opzichte van de kwestie, waarover het zijn meening te zeggen had. Iedere groote referendumstrijd levert hier van die verrassingen op, die menigeen een nuttigen wenk geven voor — een later geval!

Dat de groote steden een meerderheid tegen de herziening van art. 41 der fabriekswet¹⁾ zouden leveren, heeft niemand verwonderd, al liet men er zich vóór den Zondag in liberale kringen ook niet pessimistisch over uit en al bracht de Neue Züricher Zeitung talloze ingezonden stukken van kantoorpersoneel, dat verklaarde, gelukkig te zullen zijn, wanneer het zou kunnen meehelpen de crisis door een kleinen meerarbeid te helpen overwinnen.

Interessanter is de uitspraak van het platteland.

In Zwitserland zijn de boeren, zooals bekend mag worden verondersteld, zeer sterk georganiseerd. Met al de hem eigen kracht en verve heeft de Boerenbond, hebben Lanz en zijn medebestuurders voor de aanneming van het gewijzigde artikel gestreden en zij hebben in voordrachten, in krantenartikelen en in een masse verspreide vlugschriften zeer sterk naar voren gebracht de belangentegenstelling en het verschil in zienswijze van de loonarbeiders en vastbezoldigden ener- en de boeren anderzijds. De boer begrijpt niet, dat iedereen het als vanzelfsprekend beschouwt, dat hij genoeg moet blijven nemen met een normalen werkdag van een 11, 12 uur en van 14, 15 uur in den oogsttijd; hij komt in opstand, wanneer hij ziet, dat de arbeider zijn dagtaak uren later begint dan hij, naar huis fietst, wanneer hij nog aan geen Feiabend kan denken; hij komt in opstand tegen den vrijen Zaterdagmiddag. Zoo ongeveer was het in diverse artikelen, ook in de officieele brochure, die door het geheele land verspreid is; te lezen. Het is niet verstandig van den Boerenbond geweest, de zaak zoo scherp te stellen. Niet alleen omdat het voor de tegenstanders voor de hand lag, erop te wijzen, dat hij op den duur meer bedoelde te bereiken dan een verlenging van den werktijd met twee uur per week gedurende ten hoogste drie jaar. Maar veel meer nog, omdat het een gevaarlijke tactiek is, de tegenstelling tusschen fabrieksarbeider en boer onnoodig te verscherpen en *niet goed*, om, terwille van een oogenblikkelijk resultaat, te vergelijken wat niet vergelijkbaar is: den werktijd van den wever, spinner, metaalarbeider en dien van den boer. Lanz en de zijnen wisten dit ook wel. Het staat echter in zijn physiologische en psychologische beteekenis den boer niet voor den geest en velen hebben dan ook van hem ver-

wacht, dat hij vrijwel als één man vóór de wijziging van art. 41 zou stemmen. Doet hij dit — zoo is het in Zwitserland tot nu toe nog bij alle belangrijke stemmingen geweest — dan bezegelt hij het lot van een wetsontwerp.

Dezen keer heeft echter de boerenstand niet als één man achter zijn organisatie gestaan en dat nog wel zonder dat een direct materieel eigenbelang hem in oppositie tegen zijn aanvoerders bracht, zooals bij de stemming over de uitbreiding van het alcoholmonopolie. Dit is het merkwaardigste van de uitspraak van verleden Zondag geweest. Zij mag niet op rekening der zoogenaamde „neenzegmanie” worden gezet. Zij toont aan, dat in een groot deel van Zwitserland industrie en landbouw veel nauwer met elkander verbonden zijn, dan men dit ter politiek hooger plaatse geneigd is te gelooven. En wie het al weet, die vergeet het in de hitte van een stembusstrijd en rekent, zooals vele liberalen dezen keer, op medestanders, die men niet heeft.

Leerzaam zijn de cijfers voor geheel Noordoost-Zwitserland, in het bijzonder voor de kantons St. Gallen, Thurgau en Appenzell A. Rh., drie landelijke kantons, maar met een stevigen industrieelen inslag: de kantons bij uitstrek der borduurindustrie en der weverij in fabrieks- en huisindustrie. Thurgau, van de drie genoemde kantons het meest boerenland, heeft een zeer kleine minderheid ja-zeggens geleverd. Ook Appenzell A. Rh., het huisweverij-kanton par excellence, waar stellig de vrees, dat de huisindustrie, die een conjunctuur-voordeel aan den achturedag dankt, door een afbrokkeling ervan in 't gedrang zou komen, hier en daar stevigen invloed op de stemming heeft gehad. Maar ook die stemming is niet overal aanwijsbaar. Bovendien juist daar zijn eenige gemeenten, waar de huisindustrie aan machinale concurrentie in 't geheel niet blootstaat en juist die hebben weliswaar met kleine meerderheid, ja gezegd. Eigenaardiger en interessanter is het Kt. St. Gallen, dat binnen zijn grenzen omvat eigenlijk Alpen- en Voor-Alpengebied, intensief bebouwd akkerland in het dal van den Rijn en ook en vooral uitgestrekte groenlanden, waar landbouw en textielindustrie, in huis en in de fabriek, elkanders complementen zijn. Hier hebben eenige afgelegen, weinig belangrijke, geheel agrarische gemeenten met overwegende meerderheid verklaard de verlenging van den werktijd te willen, ook in belangrijker boerengemeenten in het N. van het kanton was de stemming meer of minder overwegend positief. Daarentegen is het resultaat in de meeste fabriek-landgemeenten en landgemeenten met veel huisindustrie, hetzij Stickerei of weverij, een merkwaardig klein verschil in stemmental, zowol te eener- als te anderzijde. En de toonaangevende Oost-Zwitsersche pers trekt de conclusie: men zij hier voortaan voorzichtiger met een al te eenzijdige propaganda. Onze sovereign zweert niet op zijn lijfblad! Hij laat zijn eigen meening niet onderdrukken door zijn partij- of -bondsbestuur!

Zijn al die neen-zeggens onder de boeren aanhangers van een starren achturedag? Geen kwestie van. Maar zij willen hun kinderen niet geheel aan de industrie overleveren, die kinderen willen vrijen tijd voor land- of tuinwerk behouden en vreezen daarom het langzaam aan afbrokkelen van den achturedag. Wie deze St. Gallische omstandigheden en dat eigenaardige ingrijpen van landbouw en industrie beide in het gezinsleven kent en die weet van den stillen afkeer, die bij vele boeren bestaat tegen een zich weer uitbreiden dier industrie, die zoo vaak tot hevige crises heeft geleid, die was op verrassingen voorbereid. En trouwens niet alleen in de drie noordoostelijke kantons, ook in Zürich heeft het land groote minderheden van ja-zeggens in echte fabrieksarbeidersdorpen en ook van zeer groote verwerpende minderheden in echte boerengemeenten opgeleverd. Zelfs in het kanton Bern, het agrarische kanton van Duitsch-Zwitserland par excellence, zien wij hetzelfde: een

¹⁾ Art. 41 maakte, wanneer de noodzakelijkheid het gebood en aangetoond kon worden, 52 uren reeds mogelijk; de wijziging zou deze 52 met 2 vermeerderen.

grootte verwerpene minderheid in boerengemeenten, die reeds door de industrie zijn aangerakt.

En zoo heeft van de groote landkantons merkwaa-digerwijze alleen het Canton de Vaud, dat bij de meeste referendum-stemmingen sterk in de contra-rimine tegenover Bern is, met een groote meerderheid het voorstel der bondsregeering gesteund.

Behalve de vrijzinnige-partij, waarvan het te voor-zien was, dat zij tegen loonarbeiders en vastbezoldig-den niet op zou kunnen, heeft dus de Bauernverband een geduchte nederlaag geleden.

* *

Een paar woorden nog over het Ding an Sich, het gewijzigde art. 41.

De boerenbond, rekenende op een sterk verzet zijner leden tegen den industrieelen achturedag, heeft in zijn propagandageschriften opzettelijk weggedoeld, dat het bestaande art. 41 reeds de mogelijkheid van een verlenging der werkweek tot 52 uur biedt, een mogelijkheid, waarvan reeds veelvuldig gebruik wordt gemaakt en waarop de burgerlijke tegenstanders van de revisie zich ter motiveering van hun verzet ook beroepen.

De sociaal-democratische partij heeft al naar behoefte naar voren gebracht of de noodzakelijkheid van een volksuitspraak vóór het behoud van den achturedag, of het onvermogen der industrie, om aan te toonen of waarschijnlijk te maken, dat een verlenging van den werktijd met 1/26 (van 52 op 54 uur) haar zou kunnen helpen, om de crisis de baas te worden.

Met edele wapenen is de strijd niet gevoerd en er is in redevoeringen en geschriften evenzeer overdreven als in de aesthetisch heelmaal niet onverdient-stelijke aanplakbiljetten, die kleur gaven aan de propa-ganda.

Zonder twijfel wijst de volksuitspraak op een zekere mate van optimisme ten opzichte van den economischen toestand des lands, dat 2 jaar geleden, toen de bondsregeering de wederinvoering van de 54-urige werkweek, althans voor een bepaalden tijd, voor noodzakelijk verklaarde, niet bestond.

Dat een verbetering der conjunctuur in enkele industrieën bestaat, is aan geen twijfel onderhevig; dat zij echter niet van groote betekenis is, wordt ook door velen erkend, die dit vóór 17 Februari ontken-den of negcerden.

Van het hoogste belang voor de sociaal-economische ontwikkeling van Zwitserland in de komende jaren is het, in hoeverre men er in zal slagen, langs een anderen weg te komen tot wat men door een verlenging van den werktijd hoopte te bereiken: het goedkoopere maken der industriele productie.

Niet zonder reden vreezen vele arbeiders, dat de strijd om het loon nu zal beginnen, resp. in scherpte zal toenemen.

Voor den geregelden gang en de toekomst der Zwit-sersche qualiteitsindustrie is het te hopen, dat men niet in de eerste plaats langs dezen weg zoekt te komen tot aanpassing, tot verbetering, tot verlaging der productiekosten.

't Is interessant, dat geen boek gedurende den afge-loopen strijd in de arbeiderspers zooveel geciteerd is als Ford's boek over zijn leven en zijn werk.

Ford's onverpoosd zoeken naar beter werkmethode en werkorganisatie werd, terecht, ook den besten Zwitserschen ondernemers als een lichtend voorbeeld voor oogen gehouden.

De toekomst van het beste deel der Zwitsersche industrie hangt er inderdaad van af, of het over leiders beschikt, of die weet te vinden en te vormen, in staat, om op den weg der Amerikaniseering vóór en voort te gaan, en over arbeiders en arbeidersorganisaties, die tot medewerking bereid zijn.

Zürich, 22 Februari 1924. JOSEPHINE VAN ANROOY.

DE DUITSCHE WET OP DE GOUDBALANS.

Dr. Th. Metz, Secr. der Ned. K. v. K. v. Duitsch-land, te Frankfurt a/M. schrijft ons:

De ineensstorting der Rijksmark maakte het op-stellen van een balans voor Deutsche firma's tot eene onmogelijkheid. Wel heeft men, gedwongen door de wet en ook ten einde eenigszins een overzicht te heb-ben, balansen moeten maken, doch deze hadden intus-schen, met het oog op de wisselende waarde der Mark, economisch niet de minste betekenis. Het gevolg was dan ook, dat heffing van belasting bijna onmogelijk werd en daar, waar zij toch geheven werd, de grootste onbillijkheden tot gevolg had, aangezien de maatstaf voor de winsten niet aanwezig was. Voor hun eigen behoefte hebben enkele groote firma's reeds het vorig jaar goudbalansen opgemaakt, doch deze hadden slechts een particuliere waarde en naar buiten was de papiermarkbalans nog altijd de obligatoire. Op den duur werd dus een regeling bij Rijkswet noodig en zoo ontstond het Deutsche wetsontwerp over de goud-balansen.

Het kan voor Nederlandsche kooplieden van belang zijn een en ander over deze wet te vernemen.

Van te voren zij opgemerkt, dat alle firma's, welke nauwkeurige gegevens wenschen te ontvangen, aan-geraden wordt zich tot de Nederl. Kamer van Koop-handel voor Duitschland te Frankfurt a/M. te wen-den, daar deze van de nieuwe bepalingen geheel op de hoogte is.

Hiervoor volgt nu een kort uittreksel uit het wetsontwerp, waarvan de interpretatie op verschillen-de punten nog niet duidelijk is. Ons overzicht is geba-seerd op de opvatting der Frankfurter Zeitung en omvat slechts de dingen, die in verschillend opzicht het belangrijkste zijn, opdat de Nederlander zich in het algemeen een beeld kan vormen.

Het doel der goudmark-balans is den handelsven-nootschappen een grondslag voor eene waarde vaste be-rekening van hun bedrijf te verschaffen; verplicht tot deze goudmark-balans zijn alle kooplieden, die er hand-shoeken op na moeten houden. In goudmark te berekenen zijn inventaris en balans. De goudmark wordt vastgesteld op \$ 1 : 4,2, dus berekend op dollar-basis. De goudbalans moet voor den eersten keer wor-den opgesteld per 1 Januari 1924 of den eersten dag van het boekjaar. Dan moet een „Eröffnungsbilanz“ afgesloten worden, waarvan goedkeuring en publicatie op dezelfde wijze geschiedt als van de gewone jaarlijk-sche balansen. In tegenstelling met de bepalingen van par. 261 H.G.B., moeten bij deze openingsbalans de goe-deren, effecten en andere vermogensstukken met een effectieve goudwaarde berekend worden. Bovendien moet men speciaal opgeven, als men het bedrijfsvermogen hooger berekent dan aanschaffings- of productie-prijs, na aftrek der afschrijvingen. Deze in de ope-ningsbalans bepaalde cijfers gelden voor de volgende jaarlijk-sche balansen als aanschaffings- en productie-prijzen.

De Aktien-Gesellschaften en de Kommandit-Gesell-schaften-auf-Aktien moeten hunne openingsbalans binnen 6 maanden publiceren. Bij de A.-G.'s moet de Raad van Commissarissen de balans controleren en daarna ontvangt de vergadering van aandeelhouders een schriftelijk verslag van den Raad van Commissa-rissen en de Directie. Bij de K.-G.-a.-A. ontvangt de vergadering van aandeelhouders bericht door de per-soonlijk aansprakelijke aandeelhouders. De algemeene vergadering kan met gewone meerderheid van stem-men besluiten, dat de balans door accountants moet worden gecontroleerd.

Het eigen kapitaal der A.-G.'s en K.-G.-a.-A. moet minstens 5000 goudmark en de aandeelen moeten elk minstens 100 goudmark groot zijn; bij de G. m. b. H. moet elk aandeel minstens 50 goudmark groot zijn.

Indien bij de openingsbalans, na aftrek der schul-den, het vermogen grooter blijkt te zijn dan het eigen-of stamkapitaal, dan moet of het overschot gereser-veerd worden, of er moet reserveering en verhooging van kapitaal plaats vinden.

Indien echter bij de openingsbalans, na aftrek der schulden, het vermogen kleiner blijkt te zijn dan het

eigen- of stamkapitaal, dan moet of het verschil als „Kapitalentwertungskonto" onder de activa in de balans opgevoerd worden, of het vermogen moet door nieuwe stortingen worden verhoogd, of het eigen- of stamkapitaal moet worden verminderd, of een combinatie van alle drie mogelijkheden plaats vinden.

Het „Kapitalentwertungskonto" mag hoogstens 90 pCt. van het opgevoerde kapitaal bedragen en de N.V.'s zijn gedwongen dit konto binnen 3 boekjaren te elimineren. Winstuitkeeringen mogen vóór de delging van dit konto niet plaats vinden en desnoods moet de reserve gebruikt worden om de delging te kunnen doen geschieden. Zoodra het konto gedelgd is moet zulks bij het handelsregister gemeld worden.

Wat de vermindering van het aandeelenkapitaal betreft, moet men er op letten, dat, zolang het vermogen nog 100 goudmark (dat is de minimumwaarde der aandeelen) vermenigvuldigd met het in de statuten vastgestelde getal der aandeelen bij de N.-V.'s en zolang bij de G. m. b. H.'s het vermogen nog 50 goudmark (minimumwaarde der G. m. b. H.-aandeelen) vermenigvuldigd met het aantal aandeelen bedraagt, een vermindering van het *getal* der aandeelen niet mag plaats vinden.

Nieuw uit te geven aandeelen worden aan de oude aandeelhouders naar verhouding tot hun aandeelenbezit aangeboden. Hetzelfde vindt plaats bij de kapitaalsverhoogen, waartoe tijdens het bestaan van het „Kapitalentwertungskonto" besloten is.

Indien veranderingen als gevolg van deze bepalingen betalingen aan de aandeelhouders medebrengen, ontvangen de aandeelhouders „Genuszscheine", welke op naam luiden, geen stem hebben, doch den aandeelhouders recht geven op een gedeelte der netto winst, naar verhouding van hun aandeelenbezit en, in geval van liquidatie der onderneming, op het te verdeelen vermogen van de vennootschap. Hun aandeel in de netto winst mag door kapitaalsverhoging niet verminderd worden. Die „Genuszscheine" mogen, onder inachtneming van een opzeggingstermijn van drie maanden, door de vennootschap op z'n vroegst bij afloop van het 3e, op de uitgifte volgende boekjaar, opgezegd worden. Goedkeuring door den Staat is voor deze „Genuszscheine" niet noodig.

Een zeer belangrijk feit, hetwelk een natuurlijk gevolg is van deze wet, die openbaar zal maken, dat tal van firma's tot over de ooren in de schuld zitten, is, dat bij de N.V.'s het Bestuur niet verplicht is wegens „Teberschuldung", welke bij het opmaken der openingsbalans te voorschijn komt, het faillissement aan te vragen, zolang de termijn voor de reorganisatie loopt. Ditzelfde geldt ook voor de verantwoordelijkheid der persoonlijk aansprakelijke aandeelhouders bij de Komm. Ges.-auf-Aktien. Het wil ons toeschijnen, dat speciaal de Nederlandsche belanghebbenden op dit feit moet worden gewezen, daar in zeer vele gevallen de openingsbalans een toestand zal openbaren, welke in normale tijden de faillissementsaanvraag tot direct gevolg zou hebben. Het besluit tot inschrijving in het handelsregister moet genomen worden binnen 6 maanden, nadat door de vergadering van aandeelhouders het besluit tot reorganisatie is genomen; deze termijn kan eventueel verlengd worden. Bij indiening moet een verslag mede ingediend worden. Indien aan den eisch niet wordt voldaan, kan de Rechtbank de nietigheid der vennootschap uitspreken. Bij nieuw op te richten maatschappijen moet het aandeelenkapitaal in goudmark worden gestort. Het grondkapitaal der A.-G. mag niet minder dan 50.000 en het bedrag van een aandeel niet minder dan 100 goudmark bedragen. Bij de G. m. b. H. moet het stamkapitaal minstens 5000 goudmark, het stamaandeel ten minste 50 goudmark bedragen. Er moet minstens $\frac{1}{4}$ worden gestort en wel met een minimum van 25 goudmark. Indien de opmaking der openingsbalans en de reorganisatie op goudmarkbalans verandering van vermogen alleen in de cijfers brengen, dan ontstaat hierdoor geen verplichting met betrekking tot de inkomstenbelasting,

dividendbelating, vermogensbelasting en de z.g. verkeersbelasting.

De voor de delging van het „Kapitalentwertungskonto" benodigde bedragen mogen bij inkomstenbelasting niet worden afgetrokken.

Stortingen tot het verhoogen van het vermogen worden door de „Kapitalverkehrsteuer" met de volle belastingbedragen getroffen.

Dit geheele probleem wordt natuurlijk nog ten eerste bemoeilijkt door de kwestie der „Aufwertung". Al is men door de nieuwste bepaling der Regeering een heel stuk verder gekomen, toch is men nog lang niet zoover, dat in deze kwestie klaarheid bestaat. Het probleem van de „Aufwertung" der hypotheken en andere vorderingen is nog verre van opgelost en de Nederlandsche belanghebbenden doen goed in deze aangelegenheid uiterst diligent te blijven. Ook van deze kwestie houdt de Ned. Kamer van Koophandel voor Duitschland te Frankfurt a/M. zich op de hoogte.

TH. METZ.

AANTEKENINGEN.

De Transsaharische spoorweg. — De doorsnijding van de Sahara met den spoorweg is een onderwerp geweest, dat reeds in vóóroorlogsche jaren velen Franschen schrijvers stof heeft gegeven tot verhandelingen. Toch is het tot heden nog niet zoo ver gekomen, dat het stof van de Sahara zelf door dezen spoorweg in beroering werd gebracht.

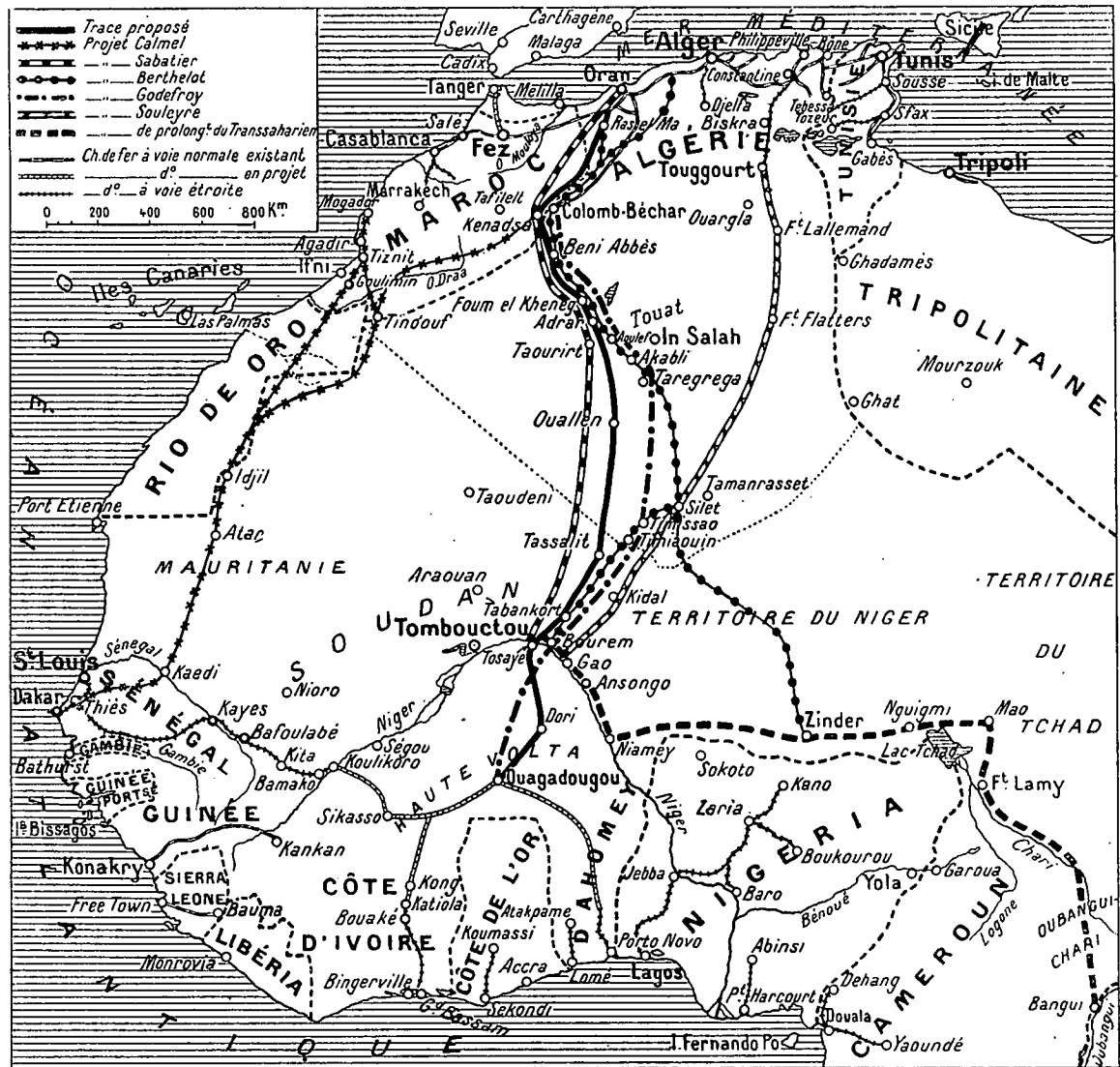
Het plan tot den aanleg van een spoorweg door de Sahara dateert al uit de eerste helft van de negentiende eeuw. In 1879 was het in Frankrijk reeds gekomen tot de instelling van een regeeringscommissie, die een aantal expedities uitzond, om een traject voor de baan te zoeken. Uit later jaren is vooral bekend, het werk van Leroy-Beaulieu, getiteld: „Le Sahara et les Chemins de Fer Transsahariens", dat bij den aanvang van deze eeuw nieuwe belangstelling voor het denkbeeld wist op te wekken.

Bij Frankrijk golden vooral politieke en militaire overwegingen. Er is bijvoorbeeld op gewezen, dat deze lijn een snelleren aanvoer van zwarte troepen op het tooneel van een oorlog in Europa mogelijk zou maken. Men vleit zich tevergeefs met de verwachting, dat dit argument thans in de aanbeveling dezer verbinding is weggevallen. Anderzijds kon de Saharaspoorweg wenschelijk gevonden worden om het Fransche gezag in Afrika te doen gevoelen.

Het Fasjoda-incident met Engeland werkte als een aanbeveling om de heerschappij in het westelijk deel van de Sahara meer tot uitdrukking te brengen. Ook het regime, dat het vredesverdrag van Versailles voor Afrika gebracht heeft, zal voor Frankrijk een aanleiding zijn aan dit desideratum opnieuw aandacht te wijden. Door de verdrijving van de Duitschers uit Centraal-Afrika zijn de Britten er immers in geslaagd den droom van Rhodes tot werkelijkheid te brengen. Van Kairo tot Kaapstad bestaat nu één onafgebroken reeks van Britsch gebied, waar doorheen, ter meerdere versterking van de onderlinge deelen, in afzienbaren tijd een aaneengesloten verkeersweg zal zijn tot stand gekomen, die als basis dienen zal voor talrijke daarvan af te splitsen zijwegen.

Naast deze all-british route zal Frankrijk zeer zeker zijn Transsaharië willen stellen.

Maar ook bij minder verstrekkende overwegingen laat de wenschelijkheid van de vergemakkelijking van het verkeer door de Sahara zich voor Frankrijk gevoelen. Bij de bestaande verplaatsingsmiddelen kan van een daadwerkelijke uitoefening van het gezag ten aanzien van zeer uitgebreide gebieden niet gesproken worden, terwijl daar, waar het fransche militaire gezag zich heeft gevestigd, een hoog effectief noodig is, om bij de slechte verbindingen zich onder alle omstandigheden te kunnen handhaven. Het is dan ook begrijpelijk, dat gretig werd gegrepen naar de mogelijkheden die vliegmachine en daarna de rups-auto:

de „auto-chenille”, aanboden om het verkeer door de woestijn te vergemakkelijken en te versnellen.

Op de merkwaardige Citroënexpeditie van Toegoert naar Timboektoe willen wij hier niet ingaan, dit was een proefneming, maar een schitterend geslaagde proefneming, die de verwezenlijking van groote mogelijkheden belooft. Sedert heeft luitenant Estienne, een der deelnemers aan de Citroën-expeditie, een traject aangeezen waarlangs in slechts vijf dagen van de Middellandsche Zee naar Timboektoe kan worden gereden. Doch ook al zou in afzienbaren tijd een begin worden gemaakt met het onderhouden van auto-diensten door de Sahara — evenals men zich dit voorstelt te zullen gaan doen in de Syrische woestijn voor de verbinding met Bagdad¹⁾ — het is toch niet zeer waarschijnlijk, dat daarmee een toestand zal worden bereikt waarbij het belang van een spoorweg door de Sahara wegvalt. Bij voortdoring blijft dit denkbeeld dan ook de aandacht in Frankrijk gespannen houden zooals o.a. blijken kan uit een goed gedocumenteerd artikel voorkomende in „l'illustration” van 5 Januari j.l. Het daarbij behorende kaartje is hier overgenomen; aan het artikel ontleenen wij het volgende:

Het politieke belang van de Transsaharië — begint de schrijver, de heer A. Thomazi — behoeft geen betoog. Hij zal de bevestiging zijn der eenheid van

ons Afrikaansch rijk, hij zal de band zijn tusschen gebieden die van elkanders bestaan nauwelijks afweten. De veiligheid wordt grooter en de garnizoenen zullen kleiner kunnen worden.

Aangaande de economische beteekenis van de Transsaharië zegt Thomazi het volgende. Het gebied van de Niger-bocht zal eens een der graanschuren van de wereld worden. De katoencultuur in dit gebied is voor Frankrijk een nationale behoefte geworden. ¹⁾ De schrijver neemt aan, dat het jaarlijksch vervoer uit hoofde van dergelijke transporten op de Transsaharië — die hij in 1930 voltooid wil zien — 300.000 ton zal bedragen. Het minimum aantal reizigers per KM. schat hij op 70.000 (waarvan 8000 Europeanen).

Thomazi geeft hierna een overzicht van de tracés, die in de laatste jaren zijn voorgesteld. De lezer raadplege hierbij het kaartje. Wij zullen de vermeldingen door den schrijver gedaan niet in alle bijzonderheden volgen; de hoofzaak vindt men in het navolgende.

In 1921 heeft de „Conseil supérieur de la Défense nationale” opdracht gekregen een oordeel over het te kiezen traject uit te brengen. Daarbij werd als beginsel aangenomen, dat het eindpunt van den spoorweg in West-Afrika moet worden gekozen, in het centrum van het gebied, dat daar in exploitatie kan worden gebracht en dat dit punt verbinding moet hebben met de in West-Afrika reeds bestaande spoorwegen, terwijl het noordelijke eindpunt moet komen te liggen in een groote havenplaats, waarvoor veilige overtocht over de Middellandsche Zee, ook in oorlogstijd, kan worden verzekerd. Voorts moet de lijn zooveel mogelijk verwijderd blijven van de kust en de grenzen

¹⁾ [Verg. p. 35 in het No. van 9 Jan. jl. — Red.]

¹⁾ Verg. p. 744 van den vorigen jaargang. Het rapport der „Palestijnsche regeering — vergelijk Handelsberichten van 17 Januari jl. — vermeldt, dat de „Nairn Transport Co.” te Beyrouth sedert 1 Oct. 1923 één keer per week passagiers en mails vervoert met Cadillac Antis, tusschen Haifa en Bagdad, via Nazareth, Tiberias, Damascus, Rutbawell en Ramadi in 44 uur.

van het fransche koloniale gebied, terwijl de totale lengte van het traject natuurlijk zoo kort mogelijk moet zijn.

Deze overwegingen hebben aanleiding gegeven om als eindpunten aan te nemen: Ouagadougou en Oran. Om Ouagadougou te bereiken zou ter hoogte van Tosaye een brug over den Niger moeten worden gelegd. De tracés die door Sabatier en Godefroy ontworpen zijn voldoen het beste aan, den gestelden eisch. Voor de te volgen route is van den meesten invloed, hoe het gesteld is met de beschikking over water. Dit punt vormt namelijk voor den bouw van den spoorweg de grootste moeilijkheid. Volgens den schrijver zal het definitieve traject dan ook waarschijnlijk tusschen de beide genoemde routes komen in te liggen, omdat daarbij de belangrijke bronnen van Ouallen en Tassalit aangedaan kunnen worden. Op dit traject doet luitenant Estienne, dezelfde die hiervoren reeds genoemd werd, thans een onderzoek.

Voorgesteld wordt voor de Transsaharische-baan normaalspoor van 1.44 aan te nemen, omdat met het oog op de lange reis een comfortabele inrichting der rijtuigen een vereischte is. De stoomlocomotief zal voor de tractie niet in aanmerking kunnen komen, zij heeft te veel water noodig en ook de kolen zijn niet aanwezig. Electricische beweging zal evenzeer te kostbaar worden, men stelt zich voor, dat de oplossing zal moeten worden gezocht in het gebruikmaken van Diesel-motoren, die met de olie van West-Afrika gestookt worden.

Thomazi geeft ten slotte eenige financiële beschouwingen. De aanlegkosten per KM. worden aangenomen op 100.000 francs, vóór-oorlogscheprijs, hetgeen schrijver in zijn artikel van begin Januari stelt op 300.000 francs volgens het tegenwoordig niveau. De toevoerkosten van water vormen de helft der totale kosten. Van Ras-el-Ma tot Ouagadougou zou de spoorweg volgens dezen maatstaf kosten 1.300 miljoen francs (waarde van Januari 1924).

Bij de rentabiliteitsrekening is gerekend op een jaarvervoer van 250.000 ton (200.000 export, 50.000 import) en 60.000 reizigers, verder is aangenomen, dat de tarieven van den spoorweg in Algerië zullen geheven worden, met 100 pCt. opslag. Hiermee zou een ontvangst worden verkregen van 70.000 francs per KM. per jaar bruto. Waarvan — gebaseerd op de uitkomst van andere lijnen in Afrika — 30 pCt., of 21.000 francs, als netto-ontvangst zou overblijven. Bij 8 pCt. rente op het aanlegkapitaal zal dus een jaarlijksch tekort bestaan van 11.000 francs per KM., of 45 miljoen voor de geheele lijn. De heer Thomazi wil dit bedrag den staat laten dragen als jaarlijksche subsidie.

Met welke „*extrême prudence*” deze calculaties ook mogen zijn gemaakt, groote waarde is er niet aan te hechten. Zet Frankrijk het plan van den Transsaharië door, dan zullen echter wel andere overwegingen dan de financiële, den doorslag geven. Toch is de vraag, of de Transsaharië er komen zal, al zouden er volgens den schrijver in Frankrijk geen tegenstanders meer zijn, nog niet beantwoord. — H.

Werkstakingen onder het niet-Europeesch personeel in de Javasuiker-Industrie in 1920, 1921 en 1922. — Bekend mag worden verondersteld dat de agitatie, in 1919 en 1920 door de Inlandsche volksleiders op Java teweeggebracht, in het bijzonder tegen de Javasuikerindustrie; voorts de oprichting van het later als „*Revolutionnaire Vakcentrale*” bekend staand lichaam en van den Personeel Fabrieksbond (P.F.B.), die vooral het inlandsch personeel der suikerfabrieken omvatte, aanleiding hebben gegeven tot een reeks stakingen. Het incidenteel tijdelijk karakter intusschen dezer beweging wordt het best in het land gesteld, wanneer men naast de cijfers van de stakingen van 1920 stelt die van 1921 en van 1922, toen deze stakingspsychose even plotseling geweken scheen als zij tevoren was op-

gekomen. In het Verslag van den Dienst der Arbeidsinspectie in Nederl.-Indië over het jaar 1920 werd reeds geschreven:

„In aanmerking genomen de onverschilligheid en de groote dociliteit van den Javaan zullen aan de stakingen, evenals zulks het geval is bij deserties van contractkoelies, meestal wel andere redenen ten grondslag liggen dan het verkrijgen van lotsverbetering in financieel opzicht. De wenschen van de arbeiders zijn niet hoog, zoodat wel andere drijfveeren in het spel moeten zijn. Vaak worden de arbeiders tot het deelnemen aan de stakingen bewogen door een hunner of door een buiten de arbeidersbevolking staand persoon die, om welke reden dan ook, het in zijn belang acht een dergelijke beweging in het leven te roepen en die zich dan aan het hoofd daarvan stelt.”

Bij verschillende stakingen in 1920 werd dan ook het werk neergelegd, alleen . . . omdat men zulks op andere ondernemingen ook zag gebeuren. Gevallen zijn aan te halen, waarin bijv. de bevordering van een viertal toekangs aanleiding gaf tot de vraag, dat *alle* werklieden tot dien hooger rang zouden worden bevorderd!

Het eigenaardig karakter der stakingen in 1920 blijkt ook hieruit, dat bij elke staking een groot aantal eischen werd gesteld. Het hoogste getal bedroeg 22.

Een systematisch overzicht betreffende de eischen, bij de stakingen in 1920 gesteld, ontleend, evenals volgende gegevens aan artikelen van Mr. J. J. Tichelaar in het „*Archief voor de Suikerindustrie*”, geeft aan:

Eischen:	Aantal stakingen, waarbij deze eischen werden gesteld:
Loonsverhoging	40 (55,6 %)
Andere looneischen	27 (37,5 %)
Betreffende den arbeidsduur	14 (19,5 %)
Erkennende der arbeidersorganisatie	13 (18,1 %)
Weer indienstneming van ontslagenen	17 (23,6 %)
Ontslag van in dienst zijnd personeel	9 (12,5 %)
Andere eischen	23 (31,9 %)

Wat nu aangaat het resultaat, dat met de stakingen werd bereikt: van de 28, vallende *buiten* de campagne, kan er geslaagd worden gerekend 1, gedeeltelijk geslaagd 4 en mislukt 22 stakingen, terwijl van 1 het lot onbekend wordt gerekend. Van de 44 stakingen *tijdens* de campagne slaagden er 3, gedeeltelijk slaagden er 10, 28 mislukten en van 3 wordt de uitslag onbekend gerekend. Dit laatste houdt verband met het feit, dat nu eenmaal eene staking op Java anders verloopt dan het geval is bij eene staking gelijk wij deze in Europa kennen; deze vangt aan op een bepaald oogenblik en eindigt door inwilliging der eischen of door het werk te hervatten op de oude voorwaarden; op Java daarentegen zijn de gevallen niet zeldzaam, dat de staking verloopt en men nauwelijks kan vaststellen of zij is geëindigd, dan wel nog voortduurt.

Hoezeer bijna uitsluitend de omstandigheden van 1920, de toen heerschende atmosfeer van staken, hebben geleid tot werkstakingen zonder eenigen economischen ondergrond, blijkt het best, wanneer men de cijfers van 1921 en 1922 legt naast die van 1920. In 1921 hebben op 16 ondernemingen 17 stakingen plaats gehad tegen 72 op 65 ondernemingen in het voorafgaande jaar; op 5 dezer 16 ondernemingen werd ook in 1920 gestaakt. Het grootste deel der stakingen in 1920 was voortdurend. Het grootste deel der stakingen in 1921 was van 17 gevallen. De stakingen in 1921 waren niet alleen minder frequent dan in 1920, zij waren ook minder heftig, gelijk blijkt uit den veel korteren duur.

Het aantal stakingen in 1922 heeft bedragen 7 op 7 ondernemingen. Van deze 7 stakingen hadden er 3, dus ditmaal het kleinste deel, tijdens de campagne plaats en 4 buiten de campagne. Van de stakingen buiten de campagne duurden er 2 slechts één dag, terwijl de beide andere 2 dagen aanhielden. Een groot verschil met 1921 en 1920 toen buiten de campagne de langdurigste stakingen waren van resp. 11 en 30 dagen.

Aan 4 stakingen buiten de campagne in 1922 werd door 151 man deelgenomen; aan de 7 idem in 1921 door

882 personen; aan de 28 gelijke stakingen in 1920 door 4700 personen; het gemiddelde is dus 38 in 1922 tegen 126 in 1921 en 161 in 1920. Het aantal stakers tijdens de campagne in 1922 bedroeg 119 tegen 661 in 1921 en 20.716 in 1920; het gemiddelde was 40 in 1922, 66 in 1921 en 471 in 1920. Tijdens de campagne is in 1921 door de werklieden per dag aangenomen en ook door het volk in den aanplant niet gestaakt; in tegenstelling juist met 1920, toen dit resp. 6 en 8 maal geschiedde onder ruim 550 en ruim 10.580 werklieden. Blijkens de ten dienste staande gegevens bedroeg gedurende 1922 het totaal aantal vaste werklieden op de 160 suikerfabrieken, die gegevens overlegden, ongeveer 38.880 man en het aantal campagne-werklieden ongeveer 83.840; daarvan namen aan de stakingen 139 vaste en 119 campagne-werklieden deel, resp. dus 0,38 pCt. en 0,14 pCt. Nemen wij voor 1921 en 1920 een ongeveer gelijk aantal werklieden aan, dan hebben in die jaren de percentages resp. 3,1 en 0,34 pCt. en 12,4 en 9,3 pCt. bedragen. Het aantal, door de arbeiders verloren werkdagen en verlies aan arbeidsloon, uitgedrukt in geld, kan voor 1922 worden gesteld op 499 en f 103; voor 1921 op 3787 en f 3824; voor 1920 op 86.000 en f 78.000.

De tabel van de gestelde eischen geeft voor 1922 en 1921 dit, opnieuw aan het vermelde „Archief” ontleende, overzicht:

Eischen:	Aantal stakingen, waarbij deze eischen werden gesteld:	
	1921	1922
Loonsverhoging	—	—
Andere looneischen	6 (34,8 %)	4 (57,2 %)
Betreffende den arbeidsduur	—	—
Erkenning der arbeidersorganisatie	1 (5,8 %)	—
Weer indienstneming van ontslagenen	4 (23,2 %)	—
Ontslag van in dienst zijnd personeel	1 (5,8 %)	—
Andere eischen	2 (11,6 %)	1 (14,3 %)

En wat nu ten slotte aangaat den uitslag der stakingen, in 1922 zagen de stakers geen der gestelde eischen, ook maar gedeeltelijk, ingewilligd. In 1921 slechts bij ééne staking, bij welke 47 toekans waren betrokken, die als eisch hadden gesteld, dat twee ontslagen collega's wedor in dienst zouden worden genomen. Het percentage van mislukte stakingen bedroeg dan ook over 1922 100 pCt. tegen 94,2 pCt. in 1921 en 69,5 pCt. in 1920, terwijl een percentage van 19,3 in 1920 van gedeeltelijk geslaagde stakingen, over 1921 en 1922 in het geheel niet voorkomt.

BOEKAANKONDIGING.

Tijd- en Strijdvragen. Verspreide Opstellen en Polemieken. Door S. A. Reitsma. Bandoeng, N.V. Mij. Vorkink.

Zij, die, evenals ik, destijds met bewondering kennis namen van S. A. Reitsma's monumentale mededeelingen over Indische Spoorwegpolitiek, zullen begrijpen, dat ik de uitnodiging tot een korte aankondiging van zijn jongste werk gaarne aannam.

Hierin zijn artikelen van zijn hand verzameld, in de jaren 1919—1923 verschenen in Economisch-Statistische Berichten, Vragen des Tijds, Koloniale Studiën, Preanger Bode, Locomotief en Soerabaiasch Handelsblad. Publieke nuttigheden — vergeef het Amerikanisme — in het bijzonder de Indische Staatspoorwegen, worden hier behandeld door iemand, die, nadat hij zijn officierstaak vaarwel had gezegd, o.a. als spoorweg-ambtenaar en -hoofdamtenaar en als burgemeester er voortdurend practisch mede te maken had; iemand, die zich daarbij beijverde de practijk te doorgronden, dat wil zeggen, de theorie te begrijpen; iemand, die de historische methode bij zijn uitingen met voorliefde en virtuositeit hanteerde.

Er is eenheid in deze zestien opstellen over het financieel en economisch beheer van „public utilities”. Zijn meening, benevens veel wetenswaardigs, geeft hij onder meer over:

de geldelijke uitkomsten van het Staatsspoorwegbedrijf in Indië,

wat te doen valt om die uitkomsten, al zijn deze nog zoo slecht niet, te verbeteren,

de grondslagen voor een juiste tariefpolitiek, de noodzakelijkheid voor den Indischen Staat om tal van onrendabele lijnen, zooals de militaire Atjehlijn, en weinig rendabele lijnen aan te leggen,

den tegenzin van particulieren, van hun standpunt uit een logischen, om in 's lands belang noodzakelijke, maar onvoordeelige lijnen te bouwen,

de Indische Staatspoorwegen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

den Nederlandschen tegenzin tegen Staatsaanleg en Staatsexploitatie,

de vraag, waarom de Indische Staatspoorwegen niet dan met verlies van fatsoen tegenover inschrijvers op Indische Staatsleeningen uit den jongsten tijd, van de hand kunnen worden gedaan,

de vraag, waarom ook overigens de Staat het transportstelsel te land moet beheerschen, vooral wanneer na de eb de vloed weer zal komen,

de voorkeur van de Soerabaiasche Kamer van Koophandel voor Staatspoorwegen boven particuliere spoorwegen,

onze Nederlandsche spoor- en tramwegen (ik kon dig slechts aan, polemiseer zelf niet),

geoesmiddelen voor deze tramwegen, de wenschelijkheid om voor productieve werken te leenen,

de vraag of, en zoo ja waar, er een grens is tusschen een Overheidsdienst en een Overheidsbedrijf,

de samenvatting van alle financieele principes, waardoor de overheid zich bij de exploitatie der als bedrijven aangeduide openbare voorzieningen moet laten leiden, in den zin, dat op den zangien duur het maximum nut voor de gemeenschap bereikt moet worden,

het selfsupporting-, het zelfgenoegzaamheidsbeginsel bij overheidsbedrijven,

de noodzakelijkheid om naast het financieele het maatschappelijke rendement van deze bedrijven in aanmerking te nemen,

de christelijke opvatting van den Staat en het Staatsgezag,

zijn pechvolle ervaringen met het menschelijke egoïsme,

de vraag, hoever de zelfstandigheid van een overheidsbedrijf moet gaan,

salarieering, deelname in de winst, rechtspositie van ambtenaren van overheidsbedrijven,

het overheids-, het gemengde en het particuliere bedrijf,

de vraag, waarom het particuliere kapitaal zich tot het gemengde bedrijf voelt aangetrokken,

het Gemeenschappelijk Electriciteitsbedrijf Bandoeng en Omstreken, Het Rheinisch-Westfälische Elektrizitätswerk, de Nederlandsch-Indische Aardolie Maatschappij, de Anglo-Persian, de ijzermijnen in Lapland en de nieuwe Billiton-contracten,

bedrijfsbegrootingen, en

de Poeloe Laoetmijnen.

De eenheid wordt gevormd door de liefde van den schrijver voor het Indische Staatsspoorwegbedrijf. Hij voelt, dat Indië hierop terecht trotsch mag zijn. Hij is het eens met hen, die de staatsalmacht in twijfel trekken of bestrijden, maar hij komt op tegen hen, die ook de staatsmacht in twijfel trekken of bestrijden. Hij woedt tegen de „verslappende mentaliteit, waaruit die strooming voortspuit”. Hij schaaft zich onder de vaan van Rathenau, den grooten particulieren ondernemer-Staatsman, waar deze zegt: „So ist ein Misstrauen gegen den Staat als würde jedes grosse Werk der Zukunft durch seine leiseste Mitwirkung gefährdet oder undurchführbar, ein schmäbliches Misstrauen gegen uns selbst.”

R. A. VERWEIJ.

MAANDCIJFERS.

HANDELSBEWEGING OVER DE MAAND JANUARI 1924

(volgens de groepen der naamlijst van goederen, opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.)

Groepen	Invoer		Uitvoer		Saldo Invoer		Saldo Uitvoer	
	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden
I Dieren en dierlijke producten	17.312.504	10.667.761	60.727.116	37.082.957	—	—	43.414.612	26.415.196
II Plantaard. voortbrengselen	301.870.615	50.693.556	97.177.033	13.325.471	204.693.582	37.368.085	—	—
IIIa Mineralen, metalen en niet in andere groepen opgenomen fabrik. daarv.	978.715.638	33.486.799	327.433.723	9.589.660	651.281.915	23.897.139	—	—
IIIb Gouden en zilveren munt en muntmat.	36.732	6.030.144	47.537	3.211.360	—	2.818.784	10.805	—
IV Meel en meelfabrieken	26.169.606	4.204.222	25.270.395	4.016.103	899.211	188.119	—	—
V Chemische producten, geneesmiddelen, verfvaren en kleurstoffen	27.579.461	5.273.401	7.909.126	3.272.727	19.670.335	2.000.674	—	—
VI Olie, bars, was, pek, teer en distillatieproducten van teer; fabrikaten van deze stoffen, n.a.g.	77.032.241	10.339.262	35.656.328	9.811.250	41.375.913	528.012	—	—
VII Hout en fabrikaten van hout en dergelijke stoffen; meubelen v.a.s.	80.446.220	6.569.275	9.012.783	997.222	71.433.437	5.572.053	—	—
VIII Huiden, vellen, leder, lederwerk en schoenwerk	2.765.216	5.249.473	2.743.885	4.465.477	21.331	783.996	—	—
IX Garens, touw en touwwerk, weefsels en stoffen, kleederen en modewaren	6.732.712	20.504.196	3.675.332	10.730.993	3.057.380	9.767.203	—	—
X Aardewerk, porselein, pottenbakkerswerk, gebakken steen en andere kunststeen	45.453.086	1.104.524	3.771.894	672.052	41.681.192	432.472	—	—
XI Glas	3.808.061	930.839	2.506.614	790.395	1.301.447	140.444	—	—
XII Papier	8.321.512	2.576.177	12.124.764	2.059.991	—	516.186	3.803.252	—
XIII Voedings- en genotmiddelen, niet genoemd in de groepen I, II, IV en VI	24.108.401	12.521.748	28.200.158	12.777.552	—	—	4.091.757	255.804
XIV Rijtuigen, voertuigen, vaartuigen en luchtvaartuigen ..	3.662.580	3.034.821	350.756	346.230	3.311.824	2.688.591	—	—
XV Andere goederen dan gebracht onder de groepen I tot en met XIV	11.131.438	10.792.784	8.633.883	6.577.927	2.497.555	4.214.857	—	—
Totaal	1.615.146.023	183.978.982	625.241.327	119.733.367	989.904.696	64.245.615	—	—
Handelsbew. zond. goud en zilver munt en muntmat. (groep IIIb)	1.615.109.291	177.948.838	625.193.790	116.522.007	989.915.501	61.426.831	—	—

OVERZICHT van de waarde van den In- en Uitvoer voor elke maand van het loopende jaar en de drie daaraan voorafgaande jaren, met uitzondering van gouden en zilveren munt en muntmateriaal, in guldens.

Maanden	Invoer				Uitvoer ¹⁾			
	1921	1922	1923	1924	1921	1922	1923	1924
Januari	214.136.278	152.495.668	173.045.849	177.948.838	115.835.310	86.106.447	91.487.819	116.522.007
Februari	170.369.270	152.353.594	162.189.535		120.956.498	84.204.248	94.601.855	
Maart	213.830.220	180.328.763	165.440.620		107.204.662	112.879.875	106.977.347	
April	195.772.602	167.451.702	169.639.064		108.819.697	92.729.841	97.005.415	
Mei	168.114.951	194.080.257	160.129.701		93.818.710	108.423.679	104.128.702	
Juni	188.559.719	150.899.735	159.533.444		120.815.908	100.680.880	97.860.255	
Juli	170.674.007	163.863.700	157.464.022		105.420.129	104.572.575	95.693.919	
Augustus	186.640.179	178.807.927	150.975.066		142.544.083	99.442.892	107.933.082	
September	197.271.439	164.616.506	166.474.283		135.749.765	115.612.131	127.720.569	
October	179.043.719	186.643.442	192.923.258		114.694.641	112.003.008	125.848.400	
November	175.806.364	172.295.111	176.660.045		106.623.879	104.350.396	126.123.548	
December	180.000.903	163.762.355	174.750.818		97.115.318	100.225.239	127.839.691	
Totaal	2.240.219.103	2.027.598.760	2.009.225.705		1.369.598.600	1.221.231.211	1.303.220.602	

1) Hieronder zijn niet begrepen de bunkerkolen en bunkerolie voor Ned. schepen.

„Grundzüge des Versicherungswesens“
en „Sozialversicherung“ door Prof. Dr.
A. Manes. Leipzig 1923.

In de serie *Aus Natur und Geisteswelt*, uitgegeven door Teubner, verscheen als No. 105 een nieuwere uitgave van „Grundzüge des Versicherungswesens“ door Prof. Dr. A. Manes, den voorzitter van de Deutsche Vereiniging voor Verzekeringswetenschap. Dit handige boekje (117 bladzijden) wordt door den schrijver gekenschetst als een eerste oriëntering in de stof, welke uitvoerig behandeld is in zijn werk „Versicherungswesen“, 4e uitgave van 1923. Het is een boekje, dat wel bruikbaar schijnt voor wie de leiding hebben van de assurantieafdeeling van groote huizen. Zoo treft men een tarief van brandverzekeringspremien aan, het standaardtarief der Deutsche maatschappijen, (op blz. 95) dat een maatstaf geeft ter vergelijking. Ook curiosa ontbreken niet; zooals trouwens de verzekering steeds weer allerlei nieuwe vindingen beleeft, gewaagd in den aanvang, somtijds voor ontwikkeling vatbaar.

Een ander geschrift op verzekeringsgebied is eveneens een werkje van Manes, „Sozialversicherung“, een deeltje van de bekende Sammlung Göschen; thans de 5e druk (1923). Voor de verwarring, die in het beheer der sociale verzekering door het prijsgeven van het geld als waardemeter geschapen is, zijn geen woorden te vinden. Maar de S. V. is niet daardoor gediscredeerd. In een laatste par., „Ausblick“ getiteld, getuigt schrijver van „die Güte des Fundaments und die Richtigkeit der Idee...“. Bij de vermelding der toekomstmogelijkheden voor de S. V. en hare reorganisatie besluit hij het geschrift met dezen zin: „van groote beteekenis zal ook ten slotte voor haar de oriëntering van de „sozialpolitische Wissenschaft“ zijn en van de „sozialpolitische Praxis“, die hoe langer hoe meer haar aandacht schenkt aan vermeerdering van de productie en niet alleen in de problemen van het verbruik het arbeidsveld ziet van de „sozialo Politik“.

Men kan nauwelijks aan eenige ontroering ontkomen, wanneer men zich indenkt in de ontzaglijke verwarring en ellende, achter zulke sobere woorden verborgen. Oorlog aan den oorlog.

Mr. W. H. A. ELINK SCHUURMAN.

ONTVANGEN:

Vooruitzichten na voltooid juridische studie, samengesteld op verzoek van het Nederlandsch Faculteitsbestuur. Met bijdragen van Dr. J. P. Fockema Andreae, Mr. H. de Bie, Mr. Dr. G. W. J. Bruins, Mr. N. C. M. A. van den Dries, Jhr. Mr. W. J. M. van Eysinga, A. A. Flaes, Mr. A. J. van Hengel, Mr. Dr. C. Heyman, Mr. G. G. van der Hoeven, Mr. H. W. Methorst, Mr. A. H. van Nierop, Jhr. Mr. H. de Ranitz, Dr. Estella C. Simons, Mr. J. Slingenberg, Jhr. Mr. H. Smis-saert, Mr. A. C. de Wilde. Groningen, Den Haag 1924. J. B. Wolters.

De oeconomische Beteekenis der Luchtvaart in het moderne snelverkeer door J. A. Monod de Froideville Jr. Rotterdam, 1924. Nijgh & Van Ditmar's Uitgevers-Mij.

Erdöl von Dr. Karl Krüger. Ölvorkommen Ölfor-derung, Olschiefer, Ölpolitik. Stuttgart, 1924. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung G. m. b. H.

Isaac de Pinto, sa vie et ses oeuvres. door Dr. J. S. Wijler. Diss. Amsterdam.

Toelichting op de voorschriften betreffende de Inrichting der Boekhouding van de Ontvangers der Gemeenten, bewerkt door W. Wagenaar, Commissar ter Provinciale Griffie van Utrecht. Alphen a/d. Rijn, 1924. N. Samson.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Disc. Wissels. 5	24 Jan. '24	Zwits. Nat. Bk. 4	16 Juli '23
Bel. Binn. Eff. 5	24 Jan. '24	N. Bk. v. Denem. 7	17 Jan. '24
Vrsch. in R.C. 6	24 Jan. '24	Zweedsche Rbk 5	8 Nov. '23
Javasche Bank ... 3	1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 7	9 Nov. '23
Bank van Engeland 4	5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-	
Duitsche Rijksbk. 10	29 Dec. '23	slowakijë... 5	26 Jan. '24
Bank v. Frankrijk 6	17 Jan. '24	N. Bk. v. O'rijk 9	2 Sept. '22
Belgische Nat. Bnk. 6	14 Feb. '24	Hong. Bank... 18	5 Juli '23
Fed. Res. Bank N.Y. 4	21 Feb. '23	Bank v. Italië. 5	11 Juli '22
Bank van Spanje... 5	23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6	

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto (3 mnd.)	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
23 Febr. '24	4 7/8	4 3/4	3 9/16	—	—	4-1/2 ¹
18-23 F. '24	4 7/8-5	4 1/2-5 1/2	3 9/16-1 1/8	—	—	4-1/2
11-16 „ '24	4 7/8-5	5 1/4-1/2	3 9/16-1 1/8	—	—	4 1/4-5 1/4
4-9 Febr. '24	5	5-1/2	3 7/16-5/8	—	—	4-5 3/4
19-24 F. '23	3 1/8-3/8	3 1/4-1/2	2 3/8-1/2	—	—	4 1/2-6 1/4
20-25 F. '22	4 1/8-3/8	3 3/4-4 1/4	3 1/8-1/4	—	—	4 1/2-6
20-24 Jli '14	3 1/8-3/16	2 1/2-3 1/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	1 3/4-2 1/2

1) Noteering van 21 Februari.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen was deze week zeer vast. Vooral Dinsdag liep de koers niet onaanzienlijk op. Een groote baisse partij in Francs was bezig zich te dekken en kon die dekking alleen in Frankrijk vinden door aanbod van Ponden. Nadat hier aan voldaan was trad een kleine reactie in. De stemming bleef echter vast. Parijs en België liepen aanvankelijk nog verder sterker terug. Blijkbaar aangetrokken door de groote winstmarge ging men hier in Nederland tot dekking over. Later werd ook in Frankrijk en België de stemming beter en aan het einde der week trad een flink herstel in. Dollars aangeboden, vooral in de tweede helft der week. Marken goed prijshoudend en eerder vaster. Scandinavië zonder veel verandering, evenals Madrid. Daarentegen Zwitserland meestal aangeboden en iets lager. Buenos Aires zeer vast, ca. 92.—. Indië aan het einde der week iets beter 95 7/8—96 1/4.

26 Februari 1924.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Berlijn *)	Weenen *)	Parijs *)	Brussel **)	New York **)
18 Febr. 1924	11.50	0.00058 1/2	0.0037 1/2	11.50	9.81	2.68 1/16
19 „ 1924	11.53 1/4	0.00059	0.0037 3/4	11.15	9.17	2.68 1/2
20 „ 1924	11.53 1/4	0.00059 1/2	0.0037 7/8	11.12 1/2	9.37 1/2	2.68 3/8
21 „ 1924	11.52 1/4	0.00059 1/2	0.0037 1/2	11.22 1/2	9.52 1/2	2.67 5/16
22 „ 1924	11.53 1/4	0.00061	0.0037 3/4	11.47 1/2	10.16 1/2	2.67 3/8
23 „ 1924	11.53 1/4	0.00060 1/2	0.0037 3/4	11.55	—	—
Laagste d.w. 1	11.48	0.00058	0.0037 1/2	10.97 1/2	9.05	2.67
Hoogste „ „ 1	11.55	0.00061 1/2	0.0038	11.67 1/2	10.25	2.69
16 Febr. 1924	11.48 1/2	0.00058 1/2	0.0037 3/4	11.75	10.16 1/2	2.67 7/8 ²
9 „ 1924	11.50 1/2	0.00054	0.0037 3/4	12.17 1/2	10.84	2.66 3/8 ³
Muntpariteit	12.10	59.26 ⁵	50.41	48.—	48.—	2.48 ⁶

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 15 Februari '24. 3) Idem van 8 Februari.

4) Gulden per milliard Mark. 5) Gulden per 100 Mark.

Data	Stock-holm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiania *)	Zwit-serland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
18 Febr. 1924	69.85	42.20	35.25	46.50	34.—	95 7/8-96 1/4
19 „ 1924	69.95	42.20	35.25	46.40	34.—	95 7/8-96 1/4
20 „ 1924	70.05	42.40	35.35	46.42 1/2	34.10	95 7/8-96 1/4
21 „ 1924	69.95	42.55	35.45	46.30	33.90	95 7/8-96 1/4
22 „ 1924	69.90	42.50	35.20	46.30	34.02 1/2	95 7/8-96 1/4
23 „ 1924	69.90	42.40	35.10	46.35	34.—	95 7/8-96 1/4
L'ste d. w. 1)	69.75	41.95	35.—	46.22 1/2	33.85	95 7/8
H'ste „ „ 1)	70.10	42.70	35.60	46.52 1/2	34.15	96 1/4
16 Febr. 1924	69.80	42.20	35.65	46.50	34.05	95 3/8-1/2
9 „ 1924	70.10	43.35	35.75	46.55	34.—	95 7/8-96 1/4
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	96 1/8

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in \$ per milliard Mark)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
23 Febr. 1924	4.31.12	4.37	0.00022	37.36
Laagste d. week	4.29.25	4.16	0.00022	37.23
Hoogste ,,	4.31.62	4.37	0.00022	37.43
16 Febr. 1924	4.29.25	4.38	0.00022	37.35
9 ,, 1924	4.31.25	4.58	0.00021	37.45
Muntpariteit..	4.86.67	19.30	23.81½ ¹⁾	40½ ^{1/16}

1) In ct. per Mark.
KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	9 Febr. 1924	16 Febr. 1924	18;23 Februari 24 Laagste/Hoogste	23 Febr. 1924
Alexandrië...	Piast. p. £	97 ¹⁵ / ₃₂	97 ¹⁵ / ₃₂	97 ¹⁵ / ₃₂	97 ¹⁵ / ₃₂
*Bangkok...	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10	1/10
B. Aires 1)	d. p. \$	42 ³ / ₁₀	42 ³ / ₁₀	42 ³ / ₁₀	43 ⁹ / ₁₆
Calcutta...	Sh. p. rup.	1/4 ¹⁵ / ₁₆	1/5 ¹ / ₁₆	1/4 ¹⁵ / ₁₆	1/5
Constantin..	Piast. p. £	820	815	810	825
Hongkong ..	Sh. p. \$	2/4 ³ / ₁₆	2/4 ³ / ₁₆	2/4	2/4 ⁷ / ₁₆
Lissabon 1)	d. per Mil.	1%	1 ²⁷ / ₃₂	1 ⁹ / ₈	1%
Madrid	Peset. p. £	33.71½	33.74½	33.73	33.95
Mexico	d. per \$	28½	28½	27½	29½
Montevideo 1)	id.	43 ³ / ₄	43 ³ / ₈	43 ¹ / ₈	43 ¹⁵ / ₁₆
Montreal ...	\$ per £	4.42 ⁷ / ₈	4.41½	4.41½	4.45½
Praag	Kr. p. £	148	148	147½	149
R.d.Janeiro 1)	d. per Mil.	6%	6 ²³ / ₃₂	6 ¹¹ / ₁₆	6%
Rome	Lires p. £	98½	98 ¹⁵ / ₁₆	99	100½
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/3 ³ / ₈	3/4	3/3 ³ / ₈	3/3½
Singapore...	id. p. \$	2/4 ³ / ₁₆	2/4 ³ / ₁₆	2/4 ³ / ₁₆	2/4 ³ / ₁₆
Valparaiso 2)	peso p. £	41.60	43.00	42.20	43.00
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/1 ⁹ / ₁₆	2/1 ¹³ / ₁₆	2/1	2/1 ¹ / ₈

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

NOTEERING VAN ZILVER.

te Londen N. York		te Londen N. York	
23 Febr. 1924..	33 ³ / ₁₆	64 ³ / ₈	31
16 ,, 1924..	33 ⁷ / ₈	64 ⁷ / ₈	32 ³ / ₈
9 ,, 1924..	33 ¹¹ / ₁₆	64 ³ / ₈	24 ¹⁵ / ₁₆

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 25 Februari 1924.

Activa.		Passiva.	
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 121.615.234,36 B.-bk. „ 41.216.074,51 Ag.sch. „ 66.526.352,32		f 229.357.661,19
Papier o. h. Buitenl. in disconto	f 24.760.467,—		
Idem eigen portef. Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	f 24.760.467,—		
Beleeningen op onderp.	H.-bk. f 35.283.141,74 incl. vrsch. B.-bk. „ 9.527.757,19 in rek.-crt. Ag.sch. „ 97.394.552,63		f 142.205.451,56
Op Effecten	f 126.813.431,56		
Op Goederen en Spec.	f 15.392.020,—		142.205.451,56
Voorschotten a. h. Rijk	f 14.826.662,58		
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 56.240.025,— Muntmat., Goud „ 525.478.143,98		
	f 581.718.168,98		
Munt, Zilver, enz.	f 11.050.732,88		
Muntmat., Zilver ..	—		592.768.901,86
Effecten	Bel. v. h. Res. fonds f 5.988.917,31 id. van ½ v. h. kapit. „ 3.971.232,39		9.960.149,70
Geb. en Meub. der Bank	f 5.000.000,—		
Diverse rekeningen	f 41.530.332,81		1.060.409.626,70
Kapitaal	f 20.000.000,—		
Reservefonds	f 5.999.469,43		
Bijzondere reserve	f 9.000.000,—		
Bankbiljetten in omloop	f 984.084.660,—		
Bankassignatiën in omloop	f 932.011,10		
Rek.-Cour. saldo's: Het Rijk f — Anderen „ 24.396.143,31			24.396.143,31
Diverse rekeningen	f 15.997.342,86		
	f 1.060.409.626,70		
Beschikbaar metaalsaldo	f 390.296.526,27		
Op de basis van ½ metaaldekking	f 188.413.363,39		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.	f 1.951.482.630,—		

NED. BANK 25 Februari 1924 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andero opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
25 Febr. '24	581.718	11.051	984.085	25.328	390.297	59
18 ,, '24	581.478	11.109	996.615	28.098	387.295	58
11 ,, '24	581.717	10.130	1.010.923	23.437	384.380	57
4 ,, '24	581.713	10.120	1.030.419	23.259	380.496	56
28 Jan. '24	581.745	8.752	1.008.309	31.623	381.894	58
26 Febr. '23	581.790	7.448	939.834	30.994	394.376	60
27 Febr. '22	605.969	7.127	987.389	30.812	408.716	60
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521 ¹⁾	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks	Belee-ningen	Papier op het buiten-land	Diverse reke-ningen 2)
25 Febr. 1924	229.358	49.000	142.205	24.760	41.530
18 ,, 1923	240.536	57.000	147.125	21.725	44.727
11 ,, 1924	247.655	57.000	143.804	24.615	47.129
4 ,, 1924	249.288	53.000	155.671	24.310	54.603
28 Jan. 1924	235.770	32.000	149.129	25.094	59.372
26 Febr. 1923	160.118	22.000	105.339	79.644	54.369
27 Febr. 1922	192.367	40.000	155.711	57.495	25.056
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

1) Op de basis van ½ metaaldekking. 2) Sluitpost activa.

RIJKS SCHATKIST.

De Minister van Financiën maakt o.m. bekend:

	18 Febr. 1924	25 Febr. 1924
dat uitstonden		
aan schatkistpromessen	f 369.700.000,—	f 371.240.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	„ 57.000.000,—	„ 49.000.000,—
aan schatkistbiljetten ..	„ 181.696.000,—	„ 181.896.000,—
aan zilverbons	„ 31.731.117,—	„ 31.372.231,50
Tegoed v. d. Postch. en Gdst. bij 's Rijks Schatkist...	„ 106.558.196,53½	„ 106.558.196,53½

Onder de vlottende schuld is begrepen:

	18 Febr. 1924	25 Febr. 1924
Voorsch. aan de Koloniën	„ 126.910.487,78	„ 124.795.087,97½
Voorschot aan Gemeenten voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	31 December 1923 „ 81.548.630,25	31 Januari 1924 „ 79.927.393,67
Voorschot aan rek. houders v. d. Postch. en Girodst.	18 Febr. 1924 „ 80.958.566,72½	25 Febr. 1924 „ 82.178.894,34½
In daggedleening tegen onderp. v. schatk. papier	„ —	„ —

1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

De Minister van Koloniën maakt bekend:

	16 Febr. 1924	23 Febr. 1924
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 114.062.952,67	f 106.401.716,08
Ind. Schatk. prom. in oml.	„ 79.100.000,—	„ 79.100.000,—
Voorsch. Jav. Bk. aan N.-I.	„ 5.700.000,—	„ 3.100.000,—
Muntbiljetten in omloop.	„ 41.700.000,—	„ 40.800.000,—

1) Tegoed van Ned.-Indië bij de Javasche Bank.

JAVASCHE BANK

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andero opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
23 Febr. 1924	215.250	259.500	79.500	147.450	
16 ,, 1924	217.500	262.500	78.000	149.400	
9 ,, 1924	214.250	264.000	77.500	145.950	
19 Jan. 1924	149.419	62.928	262.298	91.682	142.322
12 ,, 1924	150.902	62.180	266.509	92.780	141.986
24 Feb. 1923	158.804	59.086	262.196	111.249	143.915
25 Feb. 1922	143.633	35.641	266.467	70.332	117.558
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Belee-ningen	Voor-schotten a/h. Gou-vernem.	Diverse reke-ningen 1)	Dek-kings-percentage
23 Febr. 1924			143.270	3.100	***	63
16 ,, 1924			143.220	5.700 ³⁾	***	64
9 ,, 1924			145.080	2.200 ³⁾	***	62
19 Jan. 1924	35.621	21.241	78.982	372 ³⁾	30.739	60
12 ,, 1924	35.753	23.824	81.136	3.821	27.509	59
24 Feb. 1923	35.672	35.401	70.149	12.373	28.593	58
25 Feb. 1922	37.967	17.223	89.277	906	28.814	53
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Basis ½ metaaldekking. 3) Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Discont.	Div. rekeningen ¹⁾
26 Jan. 1924..	1.175	1.442	835	1.099	407
19 „ 1924..	1.175	1.453	890	1.112	403
12 „ 1924..	1.165	1.602	867	1.118	405
5 „ 1924..	1.165	1.664	482	1.124	418
29 Dec. 1923..	1.174	1.661	575	1.172	573
27 Jan. 1923..	1.209	1.666	1.038	1.227	437
25 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluippost der activa.**BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.****BANK VAN ENGELAND.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
20 Febr. 1924	128.098	124.764	277.125	27.000	232.301
13 „ 1924	128.083	125.199	278.739	27.000	234.071
6 „ 1924	128.081	125.881	279.845	27.000	235.335
30 Jan. 1924	128.079	126.534	279.904	27.000	235.098
21 Febr. 1923	127.499	122.042	279.383	27.000	234.696
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-perc. ¹⁾
20 Febr. '24	45.034	73.420	15.525	107.889	23.083	18,70
13 „ '24	44.849	69.431	14.467	104.355	22.634	19,05
6 „ '24	46.797	69.328	15.801	104.198	21.950	18,29
30 Jan. '24	48.422	69.833	16.248	105.290	21.295	17,52
21 Febr. '23	47.317	74.435	22.036	106.792	25.207	19,36
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52,98

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.**DUITSCHER RIJKBANK.**Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in milliarden (duizenden biljoenen) Mark.¹⁾

Data	Metaal	Daarv. Goud	Waarv. b. Buitt. circ. bkn ¹⁾	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-perc. ²⁾
7 Febr. '24	1,3	0,467	0,021	9,629	520.488	2
31 Jan. '24	1,2	0,467	0,021	9,256	483.675	2
23 „ '24	1,4	0,467	0,021	9,082	457.191	2
15 „ '24	2,0	0,467	0,021	9,705	478.723	2
7 Febr. '23	1,1	1,005	0,050	0,379 ⁴⁾	2,253 ⁴⁾	17
23 Juli '14	1,7	1,357	—	0,065 ³⁾	1,9	93

Data als boven.	Wissels			Renten-bank-scheine	Rek. Courant ⁶⁾	Darl. kas-sensch. Tot. uit-gegeven
	Totaal	Handels-wissels ⁵⁾	Schatkist-papier			
	841.739	841.739	—	167.198	1.091.994	***
	755.866	755.866	—	177.780	1.157.974	9.300
	637.716	637.716	—	227.347	1.223.904	9.100
	480.745	480.745	—	142.315	937.613	9.700
	2,826 ⁴⁾	0,901 ⁴⁾	1,924 ⁴⁾	—	0,884 ⁴⁾	0,393 ⁴⁾
	0,751 ³⁾	0,751 ³⁾	—	—	0,944 ³⁾	—

¹⁾ Onbelast. ²⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine. ³⁾ In milliarden. ⁴⁾ In biljoenen. ⁵⁾ Waarv. in Rentenmark, uitgedrukt in papierm. op 15 Jan. 185.976 milliard; op 23 Jan. 288.546 bill.; op 31 Jan. 367.498 bill.; op 7 Febr. 428.859 bill. ⁶⁾ Idem: op 15 Jan. 251.934 bill.; op 23 Jan. 376.234 bill.; op 31 Jan. 383.669 bill.; op 7 Febr. 363.676 bill.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarv. in het Buitent.	Zilver	Te goed in het Buitentland	Buit. gew. voorsch. afd. Staat.
21 Febr. '24	5.541.204	1.864.321	297.407	575.320	22.900.000
14 „ '24	5.541.073	1.864.321	297.260	574.497	22.900.000
7 „ '24	5.540.976	1.864.321	297.152	575.920	23.100.000
22 Febr. '23	5.535.764	1.864.345	290.569	598.779	23.200.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleeningen	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
	3.457.494	12.784	2.444.661	38.894.835	2.229.151	24.393
	3.575.160	12.853	2.441.324	38.932.820	2.077.033	38.205
	3.603.582	12.924	2.474.981	39.174.102	2.446.116	14.881
	2.683.819	25.811	2.091.059	37.055.354	2.204.149	75.103
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitent. saldi	Beleen. van buit.l. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
21 Febr. '24	364.973	84.653	480.000	1933.980	7.560.960	296.014
14 „ '24	364.477	84.653	480.000	1655.137	7.553.337	214.799
7 „ '24	365.102	84.653	480.000	1634.399	7.533.126	173.185
31 Jan. '24	365.223	84.653	480.000	1917.259	7.589.582	192.310
22 Febr. '23	327.255	84.653	480.000	646.430	6.259.132	157.516

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.**FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F. R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitent.		
6 Febr. '24	3.139.293	2.148.145	—	119.646	2.017.424
30 Jan. '24	3.142.717	2.178.106	—	120.194	2.022.514
23 „ '24	3.151.662	2.156.109	—	119.923	2.049.834
16 „ '24	3.157.119	2.177.679	—	113.285	2.084.320
7 Febr. '23	3.076.076	2.199.231	—	143.288	2.217.817

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. ¹⁾	Algem. Dekking-perc. ²⁾
6 Febr. '24	770.695	1.953.603	110.005	79,1	82,1
30 Jan. '24	794.099	1.991.085	110.043	78,3	81,3
23 „ '24	816.775	2.018.296	110.035	77,5	80,4
16 „ '24	826.929	1.999.638	110.302	77,3	80,1
7 Febr. '23	754.254	1.964.441	107.810	73,5	77,0

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opsch. schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
30 Jan. '24	760	11.883.589	1.425.331	15.482.123	4.104.307
23 „ '24	761	11.857.443	1.434.796	15.486.038	4.137.429
16 „ '24	762	11.876.859	1.433.554	15.559.063	4.112.125
9 „ '24	763	11.930.950	1.430.117	15.704.897	4.103.985
31 Jan. '23	780	11.424.667	1.444.013	15.415.296	3.728.502

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 25 Februari 1924.

De groote beurs-centra hebben in de achter ons liggende week bijna alleen gereageerd op de voorvallen, welke binnen de grenzen der resp. eigen landen te registreeren zijn geweest. Zoo is de beurs van Parijs b.v. buitengewoon levendig en opgewekt gebleven, in verband met de daling van het Fransche betaalmiddel, een daling, waarin niet vóór het einde der berichtperiode een verandering is gekomen. Deze reactie heeft verband gehouden met het dralen van de Fransche volksvertegenwoordiging, om de maatregelen, noodig tot de verdediging van den Franc, ten spoedigste door te voeren. Politiek antagonisme is hiervan in de eerste plaats de schuld, hoewel het toch ook niet valt te ontkennen, dat er van sommige zijden zuiver economische bezwaren zijn ingebracht tegen de wijze, waarop de regering hoopt het tekort op de begroting te nivelleren. Zoo heeft men betoogd, dat de thans inmiddels aangenomen bepaling, welke op vele der bestaande belastingen 20 opercenten legt, wel zeer simplistisch kan worden genoemd, doch dat tevens de onbillijkheden, welke vast zitten aan het bestaande belastingstelsel, hierdoor automatisch worden verscherpt. Bovendien vrees men een opdrijven van de kosten van levens-onderhoud, welke buiten verhouding staat tot de meerdere lasten, welke de nieuwe opercenten den winkeliers en handelaars zullen opleggen. Indien dit mocht geschieden — en berichten in de Fransche pers hebben inderdaad reeds melding gemaakt van zeer ongemotiveerde prijsverhoogingen — dan zou de bevolking van de Scylla der prijsverhoging door de daling van den wisselkoers in den Charjyds van de prijsverhoging door onscrupuleus winstbejag zijn gekomen.

Inmiddels heeft de kritiek gefaald in het aanwijzen van de middelen, welke dan binnen korten tijd wel doorgevoerd zouden kunnen worden zonder schade voor bepaalde groepen der bevolking. En het aannemen, door de Kamer, van de wet op de twintig procenten heeft in ieder geval reeds dit effect gehad, dat de wisselkoersen aan de Fransche beurs met sprongen naar beneden zijn gegaan. Zonder twijfel moet dit aan den psychologischen invloed van den maatregel worden toegeschreven. Practisch resultaat toch is stellig nog niet bereikt en ook de Senaat zal nog zijn beslissing moeten geven. Doch, waar de bewegingen op de wisselmarkt voor een goed deel, vooral in den laatsten tijd, beheerscht worden door imponderabilia, behoeft ook de loop welke de zaken in dit geval hebben genomen, geen verwondering te wekken.

Inmiddels kan hieruit blijken, dat de sluiting van de goederenbeurs te Parijs, zooals men vrij algemeen in Frankrijk zelve aanneemt, een onbezonnen maatregel is geweest. Hierdoor toch is juist een zekere onrust ontstaan, welke geen goeden invloed op de wisselmarkt heeft uitgeoefend. Men verwacht dan ook, dat de maatregel zeer spoedig weder ongedaan zal worden gemaakt.

De beurs van Parijs heeft uit den aard der zaak sterk gepropteerd van de daling van den Franc. In analogie met de vroegere gebeurtenissen te Weenen en te Berlijn is thans te Parijs een „vlucht voor den Franc” te constateeren geweest, welke zich heeft geuit in een wilden aankoop van aandelen, zowel binnen- als buitenlandsche. Ten aanzien van buitenlandsche aandelen is de regeering thans begonnen drastisch op te treden, althans voor zoover deze aandelen niet reeds in Frankrijk in circulatie zijn. Het voorloopig onderzoek heeft echter reeds aan het licht gebracht, dat niet alleen firma's en particulieren, doch b.v. ook het officieel zegelkantoor door een luiengewoon laksche houding den invoer van buitenlandsche aandelen en dus den export van Fransch kapitaal, heeft bevorderd. Het nader onderzoek zal moeten uitmaken, in hoeverre hier van boos opzet sprake kan zijn, doch voorloopig is het effect bereikt — en dit zal ook wel het naastliggende doel zijn geweest — dat de vraag in het buitenland naar fondsen voor Fransche belegging iets is afgenomen.

Te London heeft het spoedig einde van de staking der haven-arbeiders een zeer goeden indruk gemaakt. Weliswaar bevond de beurs zich gedurende het grootste gedeelte van de berichtperiode onder den indruk dezer staking, doch de vooruitzichten zijn van den aanvang af vrij gunstig geweest, voornamelijk door het onmiddellijk van regeeringswege aangevangen onderzoek naar oorzaak en naar mogelijkheden van oplossing. Hierbij kwam het feit, dat de regeering meer en meer blijk geeft niet te willen afwijken van het pad, dat haar voorgangers op financieel en economisch gebied hebben bewandeld. Integendeel wordt deze richting sterker gemarkeerd. Naast de sommen, voor den bouw van huizen uitgetrokken, om hierdoor aan de werkloosheid tegemoet te komen, is thans ook de bouw van eenige kruisers aanbesteed. De bedragen, welke onder de bepalingen van de Trade Facilities Act gegarandeerd mogen worden, zullen vermoedelijk van £ 50 miljoen tot £ 65 miljoen worden uitgebreid. Beschikbaar is voor dit doel nog een som van 11 à 12 miljoen pond sterling, zoodat onder de nieuwe voorschriften nog een bedrag van circa £ 26 miljoen kan worden gewaarborgd. Onder den waarborg der regeering zijn dezer dagen £ 1.800.000 5% obl. Bank Line uitgegeven. Ook zal de termijn, waaronder garanties onder de Export Credit Schemes verstrekt mogen worden, vermoedelijk worden verlengd tot September 1930. Voorts heeft de Eerste Minister verklaard, dat hij ten aanzien van de monetaire politiek de conclusies van de z.g. „Cunliffe-commissie” in eere houdt, zoodat er niet alleen geen sprake is van eenigen vorm van inflatie, doch voortdurend naar een terugkeer tot den gouden standaard wordt gestreeft. Het spreekt vanzelf, dat dergelijke stellige uitlatingen niet nagelaten hebben een gunstigen invloed op de fondsenmarkt uit te oefenen.

De markt te Berlijn is doorgaans niet opgewekt geweest. Dit moge op het eerste gezicht eenige verwondering wekken, omdat de conclusies der commissies van onderzoek, blijkens niet-officieele uitlatingen althans, niet ongunstig voor Duitschland zouden zijn uitgevallen. Aan den anderen kant echter is het begrijpelijk, dat de beurs niet al te veel rekening heeft gehouden met dergelijke overwegingen, gezien de teleurstellingen, welke met min of meer officieele commissies in de laatste jaren zijn opgedaan, gezien ook de worsteling, waarin Frankrijk zich gedurende het grootste deel van de achter ons liggende week bevond om zijn valuta zooveel mogelijk op peil te houden. Het was toen nog niet te voorzien, welke richting de Fransche Franc

verder zou uitgaan en een voortgezette val zou Frankrijk wellicht minder geneigd hebben gemaakt rustig aan beaardslagingen deel te nemen, welke in de eerste plaats hulp aan Duitschland ten doel moesten hebben. Bij deze factoren, welke de Beurs van Berlijn hebben gedrukt, kwam een overweging van markt-technischen aard, n.l. vrij omvangrijk aanbod, vooral uit het buitenland, van houders, die hun bezit aan Deutsche fondsen in Fransche papieren wenschten om te zetten. De doorgaans matte houding van de Beurs te Berlijn is dan ook wel verklaarbaar geweest.

Te New York heeft de markt ook geen al te opgewekt verloop gehad. De belasting-voorstellen van Minister Mellon zijn verworpen ten gunste van een democratisch voorstel. Weliswaar is uit deze stemming nog geen enkele conclusie te trekken ten aanzien van het lot, dat den overigen democratischen voorstellen zal zijn beschoren, doch in Wall-street heeft men toch al eenige onrust kunnen bespeuren wegens het feit, dat nu ook de kans op aanneming van de befaamde „bonusbill” grooter is geworden. Wel verwacht men, dat President Coolidge hierover zijn veto zal uitspreken, doch, indien dit vóór de aanstaande verkiezingen plaats vindt, zou de uitkeering aan de oud-strijders wel eens een zoodanigen inzet voor deze verkiezingen kunnen vormen, dat ten slotte toch de doorvoering verzekerd zou zijn. In verband hiermede heeft men te New York de voorkeur gegeven aan een afwachtende houding.

Ten onzent heeft de markt als geheel een aarzelend verloop gehad. Ook de *beleggingsmarkt* heeft deze tendens min of meer weerspiegeld. Aan den eenen kant was deze markt-afdeeling vast gestemd in verband met de op sommige dagen zeer ruime geldmarkt, aan den anderen kant werkte het aanzwellen der vlottende schuld, die bovendien, blijkens het resultaat van de laatste inschrijving voor schatkistpapier, niet meer zoo gemakkelijk plaatsing bij het publiek vindt, verontrustend. De differenties zijn tengevolge van deze tegengestelde invloeden, zeer beperkt gebleven.

		18 Feb.	22 Feb.	25 Feb.	Rijzing of daling
6	% Nederland 1922	99 ³ / ₈	99 ⁷ / ₈	99 ¹⁵ / ₁₆	+ ³ / ₁₆
5	% „ 1918	87 ¹⁵ / ₁₆	87 ⁵ / ₈	87 ¹ / ₂	— ⁷ / ₁₆
4 ¹ / ₂	% „ 1916	88 ¹ / ₈	88 ³ / ₈	88 ³ / ₈	+ ¹ / ₂
4	% „ 1916	79 ¹ / ₂	80	80 ¹ / ₈	+ ⁷ / ₈
3 ¹ / ₂	% „	73 ¹ / ₂	74	—	+ ¹ / ₂
3	% „	62 ³ / ₄	63 ¹ / ₄	63	+ ¹ / ₄
2 ¹ / ₂	% Cert. N. W. S.	53 ¹ / ₈	53 ¹ / ₈	52 ³ / ₄	— ³ / ₈
7	% Oost-Indië 1921	102 ¹ / ₂	102 ³ / ₁₆	102 ³ / ₁₆	— ¹ / ₁₆
6	% „ 1919	96 ⁷ / ₈	96 ⁷ / ₈	96 ¹⁵ / ₁₆	— ¹ / ₁₆
5	% „ 1915	91 ⁷ / ₈	91 ³ / ₄	92 ¹ / ₂	+ ³ / ₈
5	% Rusland 1906	7	6 ¹ / ₂	6 ⁷ / ₈	— ¹ / ₈
4	% Rusl. bij Hope & Co.	9 ¹ / ₁₆	8 ¹⁵ / ₁₆	—	— ¹ / ₈
4	% Japan 1899	64 ¹ / ₂	63 ¹ / ₂	—	— ³ / ₄
5	% Brazilië 1895	53 ¹ / ₂	53	53 ¹ / ₂	— ¹ / ₂
8	% San Paulo 1921	96 ³ / ₄	97	97 ⁷ / ₈	+ ¹ / ₈
6	% Amsterdam 1920	100 ¹ / ₂	—	—	—
7	% Rotterdam 1920	102	101 ¹ / ₂	102 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂

De *Petroleum-markt* ondervond voor het hoofdfonds den invloed van de hierboven reeds gememoreerde strooming in Parijs, om zooveel mogelijk aankopen in het buitenland te keeren. Hiertegenover stonden wel aankopen van Hollandsche zijde, doch deze waren niet omvangrijk genoeg, om het fonds grooten steun te verschaffen. Vooral was er verschil op te merken tusschen de houding van aandelen Koninklijke Petroleum Mij. en die van aandelen Geconsolideerde. De laatste waren n.l. voortdurend gevraagd en konden de week dan ook met een goed avance verlaten.

De *Rubber-afdeeling* is vrij sterk bewogen geweest. Aanvankelijk was de tendens ongeaneerd in verband met de reactie van den rubberprijs te London, doch tegen het slot der berichtperiode ontwaakte de belangstelling, toen niet alleen de markt voor het product een vaster houding vertoonde, doch ook de geruchten omtrent deelneming aan de restrictie door Nederlandsch-Indië weder opleefden. Boven dien werkten berichten omtrent nieuwe voor-verkopen een opgewekter stemming in de hand.

Van *Tabaksaandelen* viel de meeste aandacht op de Java-soorten in verband met den gunstigen afloop van de inschrijving voor Javatabak, welke in de afgelopen week plaats heeft gevonden.

Thee-aandelen waren op enkele dagen wat meer gevraagd, doch de opgewekte stemming was niet van langen duur. Daarentegen bleven *koffie-aandelen* wat meer gevraagd.

Suiker-aandelen waren vrijwel voortdurend zoo goed als geheel verlaten. Fluctuaties kwamen hier dan ook bijna niet voor.

Aandelen in handels-ondernemingen verdeeld, doch tegen

het slot met iets grooter vraag. Alleen aandelen Compania verlieten de week onder sterk aanbod.

Meer belangstelling hebben *binnenlandsche industrie'e waarden* getrokken, door de zeer flauwe houding, welke sommige soorten aan den dag hebben gelegd. Zoo waren aandelen Stearinekaarsenfabriek Gouda per saldo 31 pCt. lager in verband met het gerucht, dat de maatschappij een reconstructie zou moeten ondergaan. Ook Jurgens-aandelen waren dientengevolge aangeboden. Voorts ontstond eenige handel tot lager prijzen in Furness-Stokvis-waarden.

Bank-aandelen met stillen handel op onveranderd niveau.

	18 Feb.	22 Feb.	25 Feb.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	126¼	125¼	126¼	-¼
Incaso Bank	98½	—	98¼	-¼
Koloniale Bank	206¾	207¼	207½	+ ¼
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	140¼	139¼	138¾	- ½
Rotterdam. Bankvereniging	99¼	—	—	—
Van Berkel's Patent	41½	45	43¼	+ 1¼
Gouda Kaarsen	73	65¼	42	- 31
Holl. Draad- en Kabelfabriek	66¼	60	61	- 5¼
A. Jurgens' Ver. Fabr.g.aand.	70	68¾	63¼	- 6¼
" " pr. aand.	74¼	73	70	- 4¼
Leerdam Glasfabrieken	30	30¼	31½	+ 1½
Philips' Gloeilampenfabriek	268¼	270	—	+ 1¼
Verenigde Blikfabrieken	107	—	—	—
Vereen. Chemische Fabrieken	58	—	57¼	- ¼
Compania Mercantil Argent.	31¼	28¼	25¼	- 5¼
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	197¼	198¾	197¾	+ ¼
Handelsver. Amsterdam	518	517¼	514	- 4
Handelsverg. Reiss & Co.	35¼	35¼	35¼	—
Int. Crediet- en Handelsverg. Rotterdam	203	205	207	+ 4
Linde Teves & Stokvis	83¼	80¼	79¼	- 4¼
Redjang Lebong Mijub.-Mij.	132	131¼	127½	- 4¼
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	234¼	240	242¼	+ 8
Kon. Petroleum-Mij.	441¾	449¼	439¼	- 2½
Phoenix, Oil	96	95	95¼	- ¼
Amsterdam-Rubber-Mij.	163¼	161¾	164	+ ½
Kendeng Lemboe	204¼	202	206	+ 1¼
Oost-Java-Rubber-Mij.	252¼	252	257¼	+ 5
Deli-Batavia Tabak Mij.	373¼	372	372¼	- 1¼
Deli-Maatschappij	364¼	364	364	- ¼
Senembah-Maatschappij	326	320	—	- 6

Scheepvaart-fondsen waren eveneens buitengewoon kalm, doch meerendeels iets lager.

	18 Feb.	22 Feb.	25 Feb.	Rijzing of daling
Holland-Amerika-Lijn	103¼	105	—	+ 1¼
" " „gem.eig.	88¼	88¼	—	- ¼
Hollandsche Stoomboot-Mij.	33¼/10	35¼	34¼	+ ½/10
Java-China-Japan-Lijn	105¼	104¼	103¼	- 2
Kon. Hollandsche Lloyd	18¾	19¼	17¼	- 1¼
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	89	—	87¾	- 1½
Konink. Paketvaart-Mij.	144¾	138¼	139¼	- 5¼
Maatschappij Zeevaart	84	81	—	- 3
Nederl. Scheepvaart-Unie	132	129¼	129	- 3
Nievelt Goudriaan	112¼	110¼	109	- 3¼
Rotterdamsche Lloyd	137¼	138	137¼	—
Stoomv.-Mij. „Nederland”	155¼	153¼	151	- 4¼
" " „Noordzee”	35¼	35	35	- ¼

De Amerikaanse markt bleef in overeenstemming met Wallstreet ietwat ongeanimeerd.

	18 Feb.	22 Feb.	25 Feb.	Rijzing of daling
Americ. Smelting & Refining	68¾	67¼	67¼	- 1½
Anaconda Copper	89¼/10	87¾	85¾	- 3¼/10
Studebaker Corp.	112	112¼/10	111¼	- ¼
Un. States Steel Corp.	112¾	111	111¼	- 1
Atchison Topeka	109	108¼	—	- ¼
Erie	27¾	27¼	27¼	- ¾
Southern Pacific	95¼	95¼	95¼	+ ¼
Union Pacific	141¼/10	142	141¼	+ 7/10
Int. Merc. Marine orig. gew.	10¼/32	10¼/10	10¼	- ¾/32
" " " „ pref.	34¼	—	33¾	- 1

De geldmarkt wisselend; prolongatie varieerde van 4½ tot 5½ pCt., doch noteerde ten slotte 5 pCt.

GOEDERENHANDEL

GRANEN.

26 Februari 1924.

Wegens uitstедigheid van onzen medewerker ontbreekt deze week het overzicht.

Zie voor den staat volgende pagina.

SUIKER.

De markt in New-York fluctueerde deze week weer eens sterk. Spot Centrifugals met $\$c.$ 7.22 geopend daalden tot $\$c.$ 7.16 om daarna weer tot $\$c.$ 7.34 op te loopen, terwijl op de termijnmarkt de noteringen als volgt waren: Maart 5.44/5.35/5.62; Mei 5.46/5.40/5.67; Juli 5.50/5.45/5.72 en September 5.50/5.45/5.71. De daling was voornamelijk toe te schrijven aan de dreigende staking in Engeland, waardoor dit land als koper van Cubasuiker zou worden uitgeschakeld. De bijlegging van dit conflict alsmede geruchten oer ophanden staking in Cuba, en een door het Cubaansche Departement van Landbouw gepubliceerde raming van hoogstens 3.600.000 tons voor dit land (laatste raming Willett & Gray 3.700.000 tons) deden echter de markt weder geheel omslaan. De prijs voor Cubasuiker daalde aanvankelijk tot $\$c.$ 5¼ c & f, New-York, — op welke basis o.a. Engelsche raffinadeurs eenige ladingen kochten — en liep daarna weder op tot $\$c.$ 5.37½ en 5.50, zelfs een fractie hooger.

De laatste Cubastatistiek luidt als volgt:

	1924	1923	1922
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 16 Febr. '24	167.675	189.703	123.331
Tot. sedert 1 Dec. '23. 1 Febr. '24	944.372	1.002.012	503.845
Aantal werkende fabrieken	172	178	168
Weekexport 16 Febr. '24	97.987	138.626	42.140
Tot. sedert 1 Jan. '24 16 Febr. '24	599.351	615.905	195.579
Totale voorraad op 16 Febr. '24	345.021	387.007	792.175

In Engeland verlangden raffinadeurs hunne prijzen voor prompte suiker en suiker op levering met 6 d.

Op Java vonden herverkoopers uit oogst 1924 plaats tot f 19,25 voor Superieur Juni levering, f 18,25 voor Juli en f 17,25 voor latere levering; voor No 16 en hooger werd f 16,37½ voor Augustus en latere leveringen betaald, terwijl uit de eerste hand wat No. 16 en b. tot f 16,50 werd afgedaan.

Hier te lande opende de markt in eene flauwe stemming en brakkelden prijzen in het begin der week af van f 36,37½ tot f 35,75 voor Mei; f 32,50 tot f 31,75 voor Augustus en f 28,25 tot f 27,75 voor December. Aan het einde der week trokken de noteringen, in sympathie met New-York, weder aan, om te sluiten als volgt: Mei f 36,75; Augustus f 33,— en December f 28,37½. De omzet op de termijnmarkt bedroeg gedurende de afgelopen week circa 7500 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Maart	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java's f.o.b. per Mei/Juni	Cuba's 96 pCt. c.i.f. Febr./Maart	
21 Febr. '24	f 36¼/10	Sh. 66,6	Sh. 27,9	Sh. 29,6	$\$$ cts. 7,34
14 " '24	" 36¾/8	67,-	28,6	30,6	7,28
21 Febr. '23	" 35¼/8	64 9	25,6	26,-	5,03
21 Febr. '22	" 21¼	51,3	17,9	12,1½	3,73
4 Juli '14	" 11¼/32	18,-	—	—	3,26

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 13 Februari 1924.

Fluctuaties in prijzen van Amerikaanse katoen zijn de vorige week slechts gering geweest. Maandag was de markt zelfs wat vaster doch deze stijging is gisteren weer geheel verloren. In voorradige katoen is vrij veel gedaan en de voorraad in Liverpool biedt een ruime keus aan, zoodat niet alleen koopers van het Continent doch zelfs uit Amerika zich daar voorzien. Egyptische katoen is in sympathie met Amerikaanse eveneens gedaan en de spot-prijs was gisteren 35 punten lager. De verkoopen van Egyptische katoen zijn wat beter en de aanplant van den nieuwen oogst is begonnen onder gunstige weercondities.

Prijzen van Amerikaanse garens zijn lager en noteringen zijn ongeveer ½/1 d. per lb. lager, terwijl de vraag zoowel voor ring- als mulecops slecht blijft. Er zijn wel aanvragen voor 20er/30er ringgarens maar biedingen zijn beneven de vraagprijzen van Spinners, terwijl voor Bombay enkele zaken gedaan worden in 30er/32er ring en in enkele soorten getwijnde garens. Voor het binnenland zijn ook enkele orders in 30/2 en 40/2 geplaatst en eveneens iets in getwijnde garens voor Duitsland. Voor geveerde mulegarens zijn aanvragen voor Indië aan de markt, doch biedingen zijn in de meeste gevallen veel te laag. Egyptische garens zijn eveneens lager in prijs en voor Bombay zijn vrij groote zaken gedaan, zoowel in twist als in weft, terwijl de biedingen voor fijne medio-soorten voor Calcutta ook

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Mei	Mais Mei	Haver Mei	Tarwe Maart	Mais Mei	Lijnzaad Maart
23 Feb.'24	111 1/8	80 1/4	48 3/4	10,40	8,—	19,40
16 „ '24	110 7/8	80	48	10,30	8,05	19,55
23 Feb.'23	117 3/4	74 3/4	45	11,70	8,45	19,65
23 Feb.'22	144	65	42	13,95 ¹⁾	8,30	22,15 ¹⁾
23 Feb.'21	172 1/2	71 3/8	46 1/2	16,80	10,05	14,90 ²⁾
20 Juli '14	82	56 3/8	36 1/2	9,40	6,38	13,70

1) Per April. 2) Per Februari.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	25 Febr. 1924	18 Febr. 1924	26 Febr. 1923
Tarwe* ¹⁾	12,75	12,50	13,—
Rogge (No. 2 Western) . . ¹⁾	10,30	10,30	11,20
Mais (La Plata) ²⁾	234,—	233,—	199,—
Gerst (48 lb. malting) . . . ²⁾	217,— ⁴⁾	222,— ⁴⁾	178,—
Haver (38 lb. white clipp.) ¹⁾	10,50 ⁵⁾	10,60 ⁵⁾	10,35
Lijnkoeken (Noord-Ameri- kavan La Plata-zaad). ¹⁾	14,65	14,60	13,50
Lijnzaad (La Plata) ³⁾	442,—	445,—	412,—

1) per 100 KG. 2) per 2000 KG. 3) per 1900 KG.
*No. 2 Hard/Red Winter Wheat. 4) Donaugerst. 5) Canada No. 3.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	17/23 Febr. 1924	Sedert 1 Jan. 1924	Overeenk. tijdvak 1923	17/23 Febr. 1924	Sedert 1 Jan. 1924	Overeenk. tijdvak 1923	1924	1923
Tarwe	10.171	87.121	139.170	49	684	7.129	87.805	146.299
Rogge	2.403	69.662	92.454	—	1.725	—	71.387	92.454
Boekweit	310	4.716	1.975	—	—	—	4.716	1.975
Mais	8.318	91.686	129.525	1.651	13.464	22.719	105.150	152.244
Gerst	4.578	35.615	26.343	842	8.902	4.127	44.517	30.470
Haver	150	33.120	13.597	—	—	228	33.120	13.825
Lijnzaad	11.857	25.599	21.607	—	4.926	22.703	30.525	44.310
Lijnkoek	7.760	23.146	32.606	250	700	—	23.846	32.606
Tarwemeel	4.506	29.585	12.221	653	1.063	2.826	30.648	15.047
Andere meelsoorten	100	950	239	—	—	—	950	239

te laag zijn. Bombay heeft Egyptische garens gekocht in 60er tot 100er/2, terwijl ook voor het Vasteland orders geplaatst zijn in de lijne nummers 80/2 tot 100/2. De „Board of Trade” cijfers van Januari, die gisteren gepubliceerd zijn, geven voldoende aan, hoe de toestand op de garensmarkt is. De uitvoeren van katoenen garens bedragen over deze maand 1.823.200 lbs. minder dan in Januari 1923 en 3.314.700 minder dan over dezelfde periode in 1922. De pogingen van de Spinners van Amerikaansche garens om controle op de prijzen te doen uitoefenen hebben thans geen verderen voortgang, doch men verwacht, dat binnenkort een nieuwe poging zal worden gedaan. Men zal een vergadering in Oldham houden van de geïnteresseerde spinnerijen en de Federation van de Masters Cotton Spinners Association zal eveneens trachten de zaak tot een oplossing te brengen. Bovendien is er in afwachting van deze beslissing gisteren een stemming aangekondigd om voorloopig in de spinnerijen van Amerikaansche garens slechts drie dagen per week te werken, terwijl het resultaat van deze stemming op 23 Februari gepubliceerd zal worden.

Over de markt van katoenen manufacturen valt niet veel nieuws te vermelden, daar het hoofdzakelijk een kwestie van vertrouwen is. Op de overzeesche markten voelt men er weinig voor manufacturen te koopen, die eerst over een maand geleverd zullen worden en dus eerst in consumtie gaan als de vooruizichten van den nieuwen katoenoogst hun invloed op de katoenmarkt zullen uitoefenen. Als de oogst werkelijk groot zal worden, zullen prijzen zeker dalen en zouden koopers dan een herhaling krijgen van den toestand van de laatste maanden van 1920. Een dergelijke daling lijkt thans niet heel waarschijnlijk, maar het feit blijft bestaan, dat de minder goeie vraag — in Lancashire — niet te wijten is aan overproductie van manufacturen, maar over het algemeen een behoorlijke vraag bestaat, doch hoofdzakelijk aan het gebrek aan vertrouwen in de tegenwoordige kostprijzen en de vrees van koopers om over eenige maanden met de dure manufacturen te zitten.

Manchester, d.d. 20 Februari 1924.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn vrij sterk gedaald en de notering van middling American was gisteren 108 punten lager dan een week geleden. Verschillende ongunstige factoren als de dokwerkersstaking, de kwestie van de inkrimping van den werktijd en het sukkeleu met de controle-regeling in de Amerikaansche fabrieken, hebben alle een ongunstigen invloed op de markt gehad. De fluctuaties zijn ook zeer groot geweest en bedroegen deze in Maart zelfs 38/80 punten, terwijl het slot weer 65 punten lager was dan een week geleden. Door deze flauwe markt is er in zaken slechts weinig gedaan, terwijl Egyptische katoen eveneens lager en Sakellaridis gisteren 130 punten lager noteerde dan de vorige week.

Amerikaansche garens zijn eveneens in prijs gedaald en noteringen zijn ongeveer 1 1/2 d. lager. De vraag naar cops boomen en ringbundels is gering en slechts enkele kleine orders worden afgesloten, terwijl de meeste biedin-

gen te laag zijn. Indië is in de markt geweest voor mule-garens en heeft daarin enkele partij-n geboekt, terwijl voor het Vasteland enkele zaken gedaan zijn in getwijnde garens. Ook voor Indië bestaat daarvoor belangstelling, doch de biedingen zijn in den regel ongeveer 2 d. beneden de vraagprijzen. Egyptische garens zijn eveneens flauwer en in cops gaat slechts weinig om. Wel meldt men enkele zaken in 60er Eg. medio voor Indië, maar voor de naai-garensfabrieken wordt ook bijna niets gedaan. Prijzen zijn ongeveer 1 d. lager dan een week geleden, daar spinners hardnekkig trachten hun marge te verbeteren door hun noteringen minder te verlagen dan de daling in ruwe katoen heeft bedragen.

Ook in de doekmarkt is de toestand zeer onregelmatig, hoewel de stemming niet ongunstig is, hetwelk zeker een gunstige factor is ook voor de toekomst. Verzendingen blijven door de dokwerkersstaking onmogelijk en hoewel prijzen van katoen zeer onregelmatig zijn, zijn er toch vrij veel aanvragen voor alle soorten manufacturen aan de markt. Men is niet koopen weliswaar zeer voorzichtig en biedingen zijn over het algemeen te laag, doch in vele gevallen worden toch nog zaken afgesloten. Ook van China komen verschillende orders binnen, terwijl er eveneens aanvragen van Bombay en De Straits aan de markt zijn, zoodat over het algemeen de toestand van manufacturen weer wat minder slecht begint te worden.

13 Feb. 20 Feb. Oost.koersen. 12 Feb. 19 Feb.
Liverpoolnoteringen. T.T. op Indië 1/4 3/8 1 4 3/4
F.G.F.Sakellaridis 22,95 21,75 T.T. op Hongkong 2/4 1/8 2/4
G.F. No. 1 Oomra 12,85 11,45 T.T. op Shanghai 3,4 3/8 3/4 1/2

Noteering voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands.)

	22 Febr. 1924	15 Febr. 1924	8 Febr. 1924	22 Febr. 1923	21 Febr. 1922
New York voor Middling . . .	— c	31,35 c	33,50 c	28,15 c	18,55 c
New Orleans voor Middling — c	31,38 c	33,38 c	28,— c	17,— c	
Liverpool voor Fy Middl. . .	18,10 d	18,24 d	19,39 d	16,09 d	10,68 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.

(In duizendtallen balen. *)

	1 Aug. '23 tot 15 Febr. '24	Overeenkomstige periode 19:2-'23	1:21-'22
Ontvangsten Gulf-Havens. } 5.650	4.780	4.155	
„ Atlant.Havens } 1.395	1.118	984	
Uitvoer naar Gr. Britannië } 2.270	2.018	1.940	
„ „ 't Vasteland. } 446	384	702	
„ „ Japan . . . }			

Voorraden.
(In duizendtallen balen. *)

	15 Febr. '24	Overeenkomstig tijdstip	
		1923	1922
Amerik. havens	858	810	1.105
Binnenland	851	1.007	1.399
New York	—	—	—
New Orleans	—	—	—
Liverpool	508	447	590

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdeudijk.)

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
23 Febr. 1924	126.000	24.850	580.000	27.500	657/64
16 " 1924	144.000	22.800	684.000	26.500	613/16
9 " 1924	158.000	22.275	641.000	25.500	67/8
23 Febr. 1923	1.246.000	21.650	2.036.000	23.500	57/8

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
23 Febr. 1924....	25.000	2.613.000	213.000	6.691.000
23 Febr. 1923....	50.000	2.181.000	189.000	5.303.000

COPRA.

De markt was deze week beter gestemd, en er ging meer om, vooral in Januari/Maart afslating.

Stoomend goed wordt zeer weinig aangeboden.

De noteeringen zijn:

Nederl. Ind. f.m.s. Januari afscheep	f	35¼
" " " Februari	"	34½
" " " Maart	"	34¼
" " " April	"	34,-
25 Februari 1924.		

VERKEERSWEZEN.
GRAAN.

Data	Petrograd Londen R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol kanaal	Rotterdam	Engeland
18-23 Febr. 1924	—	16/5	—	4/-	29/1½	29/1½
11-16 " 1924	—	15,4	—	4/-	28,6	28,6
19-24 Febr. 1923	—	17/-	11 3/8	2,4½	20,6	20,6
20-25 Febr. 1922	—	—	18½	4,6	32/6	32,6
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11½	1/11½	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
18-23 Febr. '24	5/10	12/3	12/6	14/8	4/9	—
11-16 " '24	5/10	11/-	11/-	14/-	4,9	—
19-24 Febr. '23	7/3	11/-	12/-	15/-	7/-	6/10
20-25 Febr. '22	7/-	14/-	15,6	14/-	6,6	9/3
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chill West Europa (salpeter)
	18-23 Februari 1924..	29/4	34/8	33/9
11 16 " 1924..	29/4	35/-	33,9	27/6
19-24 Februari 1923..	24/3	28/11	32,6	35/6
20-25 Februari 1922..	22/3	27,6	35/-	30/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) \$ per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs.

Graan, Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteeringen per ton van 1015 KG.

INKLARINGEN.
NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	Januari 1924		Januari 1923	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	47	44.575	30	20.620
Groot-Brittannië	311	227.567	339	225.838
Duitschland	96	145.496	91	110.626
Noorwegen	19	29.110	41	78.939
Zweden	22	13.540	20	23.250
Denemarken ...	8	9.536	3	3.846
Rusland-Oostz.h.	8	13.957	1	268
Finland	6	3.160	8	5.221
België	36	67.360	23	51.127
Frankrijk	44	36.159	36	27.519
Spanje	13	17.291	32	45.210
Portugal	2	724	—	—
Italië	6	8.832	8	20.348
Oostenr.-Hong., Griekenland..	2	1.412	4	5.092
Rusland-Zw. Zee	7	15.401	4	7.954
Roemenië, Bulg.	10	19.845	2	3.429
And. Midd. Zeeh.	14	21.047	21	40.750
Over. Wk. Afrika	2	3.686	2	3.603
Oostkust Afrika.	—	—	3	12.444
Zuid-Afrika	10	38.210	2	4.303
Voor-Indië	5	19.169	5	19.327
Achter-Indië ...	—	—	1	4.856
Ned. Oost-Indië.	5	20.342	4	12.720
And. Aziat. hav.	12	53.704	15	76.033
Australië	4	15.327	3	13.493
Vereen. Staten..	34	130.587	56	222.046
Canada	—	—	1	3.278
Midden-Amerika	4	13.138	2	6.567
Brazilië	2	7.847	3	9.704
Argent., Urug...	13	46.228	9	34.282
Chili	6	17.328	2	9.220
Zuid Georgië ...	—	—	1	2.231
Totaal	748	1.040.578	772	1.104.144
Periode 1 Jan.— 31 Jan. 1)	748	1.040.578	772	1.104.144
Nationaliteit				
Nederlandsche..	184	248.288	194	300.092
Britsche	240	306.789	269	334.013
Duitsche	140	184.887	135	150.877
Noorsche	43	46.779	47	57.597
Belgische	2	4.723	4	3.400
Fransche	29	40.101	32	45.583
Zweedsche	38	33.156	23	21.668
Deensche	11	15.254	7	13.730
Vereen. Staten..	19	68.376	20	78.181
Andere	42	92.225	41	99.003
Totaal....	748	1.040.578	772	1.104.144

1) 1913, 887 schepen met 1.039.305 N. R. T.

(Dirkzwager's Scheepsagentuur Maassluis.)

DORDRECHT/ZWIJNDRECHT.

Landen van herkomst	Januari 1924		Januari 1923	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	11	6.178	10	3.122
Groot-Brittannië	3	1.231	3	884
Duitschland	3	3.031	1	265
Rusl. Oostz.hav.	1	801	—	—
België	6	2.460	3	1.429
Frankrijk	1	300	—	—
Spanje	—	—	1	852
Danzig	—	—	6	2.456
Marocco	—	—	1	790
Totaal....	25	14.001	25	9.798
Nationaliteit				
Nederlandsche..	3	866	2	294
Britsche	8	4.413	2	780
Duitsche	12	7.554	20	7.934
Noorsche	—	—	1	790
Zweedsche	1	504	—	—
Russische	1	664	—	—
Totaal....	25	14.001	25	9.798